

TIEISÄNNÖINTI

Tarpeet ja mahdollisuudet Päijät-Hämeessä

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Metsätalousinsinööri (AMK), Evo

Syky 2021

Taina Wallenius

Evo

Tekijä	Taina Wallenius	Vuosi 2021
Työn nimi	Tieisännöinti – Tarpeet ja mahdollisuudet Päijät-Hämeessä	
Ohjaaja	Elise Stenroos	

TIIVISTELMÄ

Yksityisteiden osuus Suomessa on noin 77 prosenttia koko tieverkosta. Yksityistieverkoston merkitys metsäteollisuudelle, ruuan tuotannolle ja sähkönjakelulle on korvaamaton. Lisäksi yksityistiet palvelevat vakituista ja vapaa-ajan asumista sekä metsien virkistyskäyttöä. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, onko tieisännöinnille palveluna tarvetta Päijät-Hämeen alueella. Tavoite oli myös saada tietoa tiekuntien toiminnan tasosta sekä tieisännöintipalvelun tunnettuudesta.

Tutkimus toteutettiin Webropol-kyselynä lokakuussa 2021. Kysely lähetettiin 2000 vastaanottajalle, joista vastauksen antoi 431 vastaajaa. Tulosten mukaan teiden nykyinen kunto koettiin hyvänä tai kiitettävänä ja tienpidon kustannuksia vastaavaksi. Tieisännöinti oli vastaajille kohtuullisen tuttu, mutta palvelun ostamiseen halukkuutta oli vain 22 prosentilla vastaajista. Kyselyn perusteella tiekunta koettiin toimivimmaksi niissä tiekunnissa, joissa tiekokous järjestettiin vuosittain.

Opinnäytetyön toimeksiantaja oli Metsänhoitoyhdistys Päijät-Häme ry.

Avainsanat tieisännöinti, yksityistie, tiekunta, metsänhoitoyhdistys

Sivut 47 sivua ja liitteitä 4 sivua

Evo

Author	Taina Wallenius	Year 2021
Subject	Private Road Management – Needs and Opportunities in Päijät-Häme	
Supervisor	Elise Stenroos	

ABSTRACT

Private roads in Finland account for about 77 percent of the entire road network. The importance of the private road network for the forest industry, food production and electricity distribution, is invaluable. In addition, private roads serve permanent and leisure housing as well as recreational use of forests. The aim of this thesis was to study whether there is a need for road management as a service in the Päijät-Häme region.

The survey was conducted as a Webropol survey in October 2021. The questionnaire was sent to 2000 recipients, of whom 431 respondents replied. According to the results, the current condition of the roads was perceived as good or commendable and in line with the cost of maintaining the road. Road management as a service was reasonably familiar to the respondents, but only 22% of the respondents were willing to buy the service. Based on the survey, the road management was the most efficient in the municipalities where the road meeting was held annually.

The commissioner of this thesis was the Forest Management Association of Päijät-Häme.

Keywords private road management, private road, road maintenance association, forest management association

Pages 47 pages and appendices 4 pages

Sisälllys

1	Johdanto	1
2	Yleistä yksityisteistä	2
2.1	Yksityistietyytit	2
2.2	Yksityisteiden merkitys.....	3
2.2.1	Monipaikkaisuus	4
2.2.2	Energiapolitiikka ja elinkeinoelämä.....	4
2.2.3	Maa- ja metsätalous	5
2.3	Rakennus ja perusparannustarve.....	6
2.4	Avustukset	6
3	Tiekunnat	7
3.1	Tienpitovelvollisuus.....	8
3.2	Tiekunnan hallinto lyhyesti	8
4	Tieisännöinti.....	9
4.1	Tieisännöitsijän tehtävät ja vastuut	9
4.2	Tien kunnossapidon tehtävät.....	10
4.3	Palvelu	11
4.4	Lisäarvo palvelusta	11
4.5	Toimivien tieisännöitsijöiden haastattelut	12
4.5.1	Ilkka Nikkilä, AJH Palvelut Oy.....	12
4.5.2	Lauri Laaksonen, Metsänhoitoyhdistys Kanta-Häme ry.....	13
5	Tutkimuksen toteutus.....	14
5.1	Aineiston kerääminen	15
5.2	Aineiston käsittely opinnäytetyössä	15
6	Tutkimuksen tulokset	16
6.1	Keskeisimpiä tutkimuskysymyksiä	16
6.1.1	Vastaajien jakauma tienkäyttäjinä	18
6.1.2	Tien kunto suhteessa omaan tarpeeseen	18
6.1.3	Tiekuntien toiminta ja toimivuus	19
6.1.4	Kuinka hyvin tieisännöitsijän toimenkuva tunnetaan?	22
6.1.5	Tienpidon kustannukset	22
6.1.6	Palvelun tarve.....	24
6.2	Kyselyyn tullut muu palaute.....	31
7	Pohdinta.....	31

7.1	Jatkossa selvitettävää.....	33
7.2	Oma työskentely	34
	Lähteet.....	36

Kuvat, taulukot ja kaavat

Taulukko 1.	Kyselyn tulokset tiivistetysti.....	17
Taulukko 2.	Vastaajien ilmoittamat tiekuntien sijaintikunnat.	18
Taulukko 3.	Kuinka tiekuntien hallinto on järjestetty?	19
Taulukko 4.	Tiekunnan hallinto tiekunnissa, joissa vastaajien mielestä hallinto oli toimimatonta.	20
Taulukko 5.	Kuinka usein tiekokous pidetään?	20
Taulukko 6.	Vastaako nykyinen tienpidon taso siitä aiheutuvia kustannuksia?	21
Taulukko 7.	Onko tiekuntanne sijaintikunnan alueella toimivia tieisännöitsijöitä?	22
Taulukko 8.	Olisitko valmis maksamaan tienpidosta ja tiekunnan hallinnosta ammattimaisesti hoidettuna nykyistä suurempia tiemaksuja?	23
Taulukko 9.	Olisitko valmis maksamaan tieisännöitsijän työstä?	24
Taulukko 10.	Tarvitseeko tiekuntanne tieisännöinti palvelua.....	24
Taulukko 11.	Haluaisitko, että tiekuntanne asioita hoitaisi ammattimainen tieisännöitsijä?	25
Taulukko 12.	Perustelut kysymykseen haluaisitko, että tiekuntanne asioita hoitaisi ammattimainen tieisännöitsijä	26
Taulukko 13.	Kyllä, haluaisin käyttää tieisännöitsijää, vastanneiden perustelut.	27
Taulukko 14.	Ei, en haluaisi, että tiekuntamme asioita hoitaisi tieisännöitsijä, vastanneiden perustelut.....	28
Taulukko 15.	En osaa sanoa, haluaisinko ammattimaisen tieisännöitsijän hoitavan tiekuntamme asioita, perusteluiden jakautuminen.	29

Liitteet

Liite 1	Kyselytutkimuksen kysymykset
---------	------------------------------

1 Johdanto

Yksityistieverkosto Suomessa on 370 000 kilometrin mittainen ja palvelee niin teollisuutta, virkistyskäyttöä kuin varsinaista asumista ja maa- ja metsätaloutta. Tiestön kunto pääväylillä heikkenee ja korjausvelka lisääntyy, mutta sama koskee myös yksityisteitä. Yksityistieverkkoa ei kuitenkaan voida ajatella muusta tieverkosta erillisenä osana, vaan valtion väyläverkoston jatkeena ja täydentäjänä. Yksityistieverkosta tulisi siis kehittää, korjata ja kunnossapitää ammattimaisesti ja aktiivisesti. (Mäntynen ym., 2019, s.1)

Tämän opinnäytetyön aihe, Tieisännöinti - Tarpeet ja mahdollisuudet Päijät-Hämeessä, valikoitui työn tilaajan, Metsänhoitoyhdistys Päijät-Häme ry:n halusta ja tarpeesta mahdollisesti kehittää palveluntarjontaansa tieisännöintiin. Työn tavoitteena on paitsi selvittää palvelun tarvetta, myös avata yksityisteiden merkitystä, yksityisteihin ja tieisännöintiin liittyviä käsitteitä, yksityistietyyppejä, yksityisteihin liittyviä tukia sekä selvittää tieisännöitsijän tehtäviä. Tavoitteena on myös pyrkiä selvittämään, onko mahdollinen tarve vain hallinnollisille palveluille vai kokonaisvaltaiselle palvelulle tai onko tieisännöinti ylipäätään palveluna tuttu. Opinnäytetyötä on tarkoitus myöhemmin hyödyntää apuvälineenä päätöksen teossa palvelun tarjonnan mahdollisesta laajentamisesta Metsänhoitoyhdistys Päijät-Häme ry:n toimialueella ja tarkoitus on tällä työllä tarjota perustietoja tieisännöinnistä palvelun laajentamisesta päättävälle henkilölle.

Selvitystyö suoritettiin kyselytutkimuksena metsänhoitoyhdistyksen asiakkaille Metsänhoitoyhdistys Päijät-Häme ry:n toimialueella. Kyselyssä ei selvitetty taustatietoja eikä seulottu vastaajia iän, metsäomaisuuden tai muiden kriteerien perusteella. Kyselyyn valikoitui satunnaisesti asiakkaita, joilla oli toimiva sähköpostiosoite asiakasrekisterissä ilmoitettuna.

Kyselyn lisäksi työ sisältää haastatteluja tieisännöinti palveluja tuottavilta toimijoilta sekä muutamalta pitkän työuran metsätalouden piirissä tehneeltä. Haastatteluilla pyrittiin kartoittamaan alan päälimmäisiä haasteita ja kokemuksia palvelun tuottamisesta.

2 Yleistä yksityisteistä

Suomen tieverkko kattaa kaikkiaan noin 480 000 kilometriä. Näistä yksityisteitä on arviolta 370 000 kilometriä. Yksityisteiden osuus koko tieverkosta on siis peräti 77 prosenttia. Metsäteiden osuus yksityisteistä on arviolta 130 000 kilometriä. (Väylävirasto, n.d.)

Kuten nimike yksityistie antaa ymmärtää, ovat ne yksityisten kiinteistön omistajien ja mahdollisten muiden tieosakkaiden ylläpitämiä väyliä palvelen kiinteistöille pääsyä ja niiden liikennetarpeita. Liikennetarve voi olla maa- tai metsätalouden harjoittaminen, muunlainen yritystoiminta tai pysyvä sekä vapaa-ajan asuminen. Suuri osa yksityisteistä, noin 90 000 km, on pysyvän asutuksen käytössä. Näiden lisäksi yksityisteiden merkitys metsämaiden lisääntyvässä virkityskäytössä on lähes korvaamaton ja jos metsän virkistys käytön suosio jatkuu kasvavana, yksityisteiden yhteiskunnallinen rooli ei ainakaan vähene tulevaisuudessa. (Hämäläinen, 2019, s. 7)

Yksityisteistä on säädetty yksityistielaki, säädös 560/2018, joka astui voimaan 1.1.2019. Laki tähtää asutuksen, elinkeinoelämän sekä muiden yhteiskunnallisten tarpeiden edellyttämien liikenneyhteyksien turvaamiseen. Lain tavoite on myös taata asianosaisten oikeusturva ja tieosakkaiden yhdenvertainen kohtelu yksityisteitä koskevissa asioissa. (Yksityistielaki 560/2018)

2.1 Yksityistietyyppit

Lain määritelmässä yksityistie tarkoittaa ensisijaisesti yksityistä liikennetarvetta palvelevaa tieliikenteen väylää, johon rasitteena kohdistuu vähintään yhden kiinteistön hyväksi tieoikeus. (Yksityistielaki 560/2018). Yksityistiet jaetaan yleisesti kolmeen tyyppiin: toimitustiet, sopimustiet ja kiinteistöjen omat tiet. Käytännössä yksityistielaki koskee vain toimitustieitä. Lain soveltamisala rajaa omat tiet kokonaan pois lain piiristä ja sopimustietkin kuuluvat lain piiriin vain muutamien osin. Suomen Tieyhdistyksen julkaisema ja Esko Hämäläisen toimittama opas Yksityisteiden hallinto, Tiekunta ja tieosakas 2019 selventää yksityistietyyppejä hyvin selkeästi seuraavasti: toimitustie on syntynyt virallisessa toimituksessa. Virallinen toimitus on esimerkiksi yksityistielain mukaisesti yksityistietoimituksessa perustettu tie, vanhan jakolain mukaisesti perustetut rasitetiet tai

esimerkiksi maanteinä lakkautetut ja maantietoimituksessa yksityisiksi muutetut tiet. Pääseikka toimitustiessä on pysyvä, viranomaisen vahvistama ja rekisteröimä käyttöoikeus toisen kiinteistön kautta kulkevaan tiehen. Tämän kaltainen käyttöoikeus ei poistu kiinteistökaupassa, vaan uudelle omistajalle käyttöoikeudet siirtyvät kaupan yhteydessä tarvitsematta niitä uudelleen hakea. (Hämäläinen, 2019, s. 9)

Sopimustie on kirjallisella tai suullisella sopimuksella syntynyt tienkäyttöoikeus kiinteistölle, yritykselle tai henkilölle. Sopimus sitoo ainoastaan sopimuksen tekijöitä ja hyväksyjä sekä näiden mahdollisia perillisiä. Tienkäyttäjiä ja ylläpitäjiä ovat useimmiten vain sopimuskumppanit. Omat tiet ovat yhden kiinteistön alueella kulkevia teitä, vaikkapa kiinteistön rajojen sisällä olevat pihatiet, peltotiet ja muut tämän kaltaiset. Näiden käyttö pohjaa kiinteistön omistajan tarpeisiin, tie on vain yksityisessä käytössä eikä yksityistielaki koske omia teitä. (Hämäläinen, 2019, s. 9)

Tässä opinnäytetyössä jatkossa puhuttaessa yksityisteistä ja niiden pidosta tarkoitetaan nimenomaisesti toimitusteitä.

2.2 Yksityisteiden merkitys

Vuonna 2019 valmistuneessa kahdeksan eri toimijan, Suomen Tieyhdistyksen, Energiateollisuus ry:n, Infra ry:n, Koneyrittäjät ry:n, Metsäteollisuus ry:n, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK ry:n, Kuntaliiton sekä Väyläviraston, teettämässä selvityksessä, jonka toteutti WSP Finland Oy, tarkasteltiin yksityisteiden merkitystä ensi kertaa laajasti niillä tapahtuvan toiminnan kautta. Selvityksen mukaan yksityisteiden merkitys nykytilana on väestölle, julkisille palveluille ja elinkeinoelämälle välttämätön osa liikennejärjestelmää. Selvityksestä ilmenee väestön käyttävän yksityisteitä asumisen, ammatinharjoittamisen ja vapaa-ajan vietosta aiheutuvaan liikkumiseen. Näin yksityistiet myös lisäävät kulkuväylinä sosiaalista yhdenvertaisuutta. Teollisuuden toimialoista useat ovat riippuvaisia yksityistieverkostosta, raaka-aineet hankitaan yksityistieverkoston varsilta. Jo ainoastaan metsäteollisuuden viennin osuus vuonna 2020 Suomen tavaraviennin arvosta oli noin 18,1 prosenttia, 12 miljardia euroa. (Mäntynen ym., 2019, s.13)

2.2.1 Monipaikkaisuus

Covid-19 on omalta osaltaan lisännyt jo aiemmin alkanutta ihmisten liikkumista kaupunkien ja maaseudun välillä vapaa-ajan asumisen ja etätyöskentelyn muodossa. Talouden ja teknologian kehityksellä on myös merkittävä osansa monipaikkaustumiseen. On todennäköistä, että tulevaisuudessa työskentely etänä pysyy joko nykyisellä tasollaan tai lisääntyy, jolloin yksityistieverkoston merkitys säilyy vähintään nykyisellä tasolla. (Leskinen, 2021)

Huoltovarmuuden kannalta yksityistiet ovat käytännössä välttämättömiä. Sähkön jakelun kantaverkon sähköasemista valtaosalle kulku tapahtuu yksityistien kautta, joten ongelmaton pääsy on elintärkeä jakeluverkon alueelle ja sähköasemille. Yhteiskunnan toiminta lamantuu pian ilman sähköä. (Mäntynen ym., 2019, s. 16)

2.2.2 Energiapolitiikka ja elinkeinoelämä

Hallituksen tavoitteena on hiilineutraali Suomi vuonna 2035. (Valtioneuvosto, n.d.) Yhtenä suurena kokonaisuutena tavoitteiden saavuttamisessa on energiantuotanto.

Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2019 sähkön tuotannosta uusiutuvien energianlähteiden osuus oli 47 prosenttia. Tästä metsäteollisuuden sivutuotteena syntyvää mustalipeää tai muita puupolttoaineita oli 38 prosenttia kaikesta sähköntuotannosta uusiutuvilla energianlähteillä. Tuulivoiman osuus samana vuonna oli 19 prosenttia. (Tilastokeskus, 2020)

Tavoitteisiin pääseminen edellyttää uusiutuvan energian käytön lisäämistä jatkossa. Näin energiantuotannon kannalta yksityistiet ovat siis merkittävässä asemassa nyt sekä tulevaisuudessa. Suomen energia- ja ilmastostrategiassa tavoitellaan erityisesti metsähakkeen, tuulivoiman ja liikenteen biopolttoaineiden käytön suurta lisäystä. Nykyiset tuulivoimalat ovat valtaosin yksityisteiden varsilla ja tuulivoiman osuutta energian tuotannossa halutaan myös lisätä.

2.2.3 Maa- ja metsätalous

Vuonna 2019 Suomessa käytettiin raakapuuta 82 miljoonaa kiintokuutiometriä (Luonnonvarakeskus, 2020). Kaukokuljetuksen keskipituus puutavara-autolla kotimaisen puun osalta Tilastokeskuksen tilastojen mukaan vuonna 2019 oli noin 98 kilometriä. Pelkästään tukki- ja kuitupuun osalta liikennesuorite oli 76 080 tkm. Kun mukaan lisätään energiapuu, polttopuu, kannot, risut, metsähake ynnä muu sellainen, lisääntyy liikennesuorite 12 933 tkm. (Tilastokeskus, 2020)

Käytännössä näistä liikennesuoritteista suurin osa alkaa yksityisteiltä tai kulkevat yksityisteillä tai niiden kautta. Pelkästään tilastollisesti kilometrejä tarkastellen yksityisteiden merkitys metsätaloudelle tai bioenergian tuotannolle on olemassaolon ehto. Metsäteollisuuden ja -talouden talousvaikutuksia katsoen kokonaisverokertymä vuositasolla vuonna 2018 oli 3,6 miljardia euroa. Vuonna 2018 suurin yhteisöveron maksaja Suomessa oli metsäyhtiö UPM yli 200 miljoonan veroilla. (Metsäteollisuus ry, n.d.)

Suomalaisen ruuantuotannon ja omavaraisuuden näkökulmasta katsoen valtaosa tuottajista, maataloista, sijaitsee yksityisteiden päässä tai varrella. Maatilojen määrä on pitkällä aikavälillä vähentynyt, mutta samalla tilakoko on kasvanut. Tilojen vähentyminen on myös lisännyt peltopinta-alojen vuokraamista, jonka takia tuottajalla on mahdollisesti peltoa viljelyssä laajallakin alueella. Näin kuljetustarvetta syntyy aiempaa enemmän tilan omassa tuotannossa ja tien käytön tarve kasvaa. (Mäntynen ym., 2019, s. 20)

Ruuan tuotannon kuljetuksista tilalta jatkojalostukseen esimerkiksi Valion meijeriteollisuuden kuljetusten liikennesuorite yksinään on 22 miljoonaa kilometriä vuodessa. Valion tilastojen mukaan yksityistiekilometrejä ajetaan 4000 kilometriä päivässä. (Valio, 2020) Kotimaisen ruuantuotanto todennäköisesti säilyy jatkossakin tärkeänä osana omavaraisuutta ja työllistää yksityisteiden varsilla tuottajia. Covid-19 on osaltaan nostanut omavaraisen ruuan tuotannon aseman tärkeämmäksi. (Valtioneuvosto, n.d.)

Hyväkuntoinen ja hyvin hoidettu yksityistie nostaa metsän sekä maan arvoa ja helpottaa puun myyntiä. Puukaupan arvossa hyväkuntoinen tieyhteys näkyy suoraan puun myyntihinnassa. Huonojen yhteyksien päästä pienempiä leimikoita voi olla jopa haasteellista myydä. Tästä tosin on vaikea löytää selkeitä tutkimustuloksia, mutta esimerkiksi

haastatellessa metsäammattilaisia, vaikuttaa tämä olevan yleinen mielipide.

Metsänhoitoyhdistyksen korjuupäällikön Antti Alholan mukaan huono tieyhteys voi vaikuttaa puun myynnissä kuutiohintaa alentavasti useilla euroilla. (Alhola, henkilökohtainen tiedonanto 24.10.2021) Kun samaa asiaa kysyttiin Versowood Oy:ssä metsäasiantuntijana ja puun ostotehtävissä työskentelevältä Seppo Pyyköltä, oli vastaus hyvin saman kaltainen. (Pyykkö, henkilökohtainen tiedonanto 24.10.2021) Tarkkaa euro määrää ei kumpikaan haastatelluista halunnut määrittää. Puun hinta on kuitenkin monen tekijän summa, johon vaikuttaa leimikon koko, ostajan puun tarve, vuodenaika sekä muut tämän kaltaiset asiat.

2.3 Rakennus ja perusparannustarve

Suomen Tieyhdistyksen yhdessä kolmentoista muun järjestön kanssa vuoden 2019 maaliskuussa julkaiseman tiedotteen mukaan yksityistieverkon korjausvelka on jo yli miljardin euron. Arviossa ovat mukana kaikki yksityistiet. Perusparannustarve jakautuu tasaisesti koko yksityistieverkolle. (Suomen Tieyhdistys, 2019)

Vastaavasti WPS Finland Oy:n selvityksessä mainitaan metsäteiden vuosittaiseksi parantamistarpeeksi noin 2000 kilometriä. Yksityisteiden tienpidon kustannuksiksi arvioidaan noin 200 miljoonaa euroa. Muita perusparannuksen kohteita voi yksityisteillä olla esimerkiksi sillat. Siltoja yksityisteiden varsilla on arviolta 12 000 kappaletta, mutta näiden nykykunnosta ei ole saatavilla tarkkaa tietoa. Silloiksi luetaan myös yli kaksi metriä aukoltaan olevat rummut. (Mäntynen ym., 2019, s. 33) Liikenne- ja viestintäministeriön mukaan korjausvelka on 2,8 miljardia euroa, mutta luku käsittelee koko väyläverkkoa. (LVM, 2021)

2.4 Avustukset

Yksityistienpitoon on saatavilla sekä valtion että kunnan avustuksia. Kuntien avustukset ovat osa kunnallispolitiikkaa eivätkä ole lailla säädettyjä. Avustusten määrä vaihtelee näin kunnittain. (Hämäläinen, 2019, s. 108)

Valtionavustuksen saadakseen tiellä on oltava tiekunta ja tiekuntaa sekä yksityistietä koskevien tietojen on oltava yksityistierekisterissä ja kansallisessa tie- ja katuverkon tietojärjestelmässä Digiroadissa ajantasaiset. Avustusta voidaan myöntää tienpidon

kustannuksiin, mutta ensisijaisesti avustus on tarkoitettu rakentamiseksi määriteltyyn yksityistien parantamiseen. Hanke voi olla esimerkiksi sillan tai tierummun uusiminen, tien kantavuuden parantaminen, vaarallisen tielinjan tai routavaurioiden korjaaminen. Avustuksen määrä on useimmiten 50 prosenttia hankkeen hyväksytyistä kustannuksista, mutta suurissa hankkeissa tuen määrä voi olla 75 prosenttia. Yksityistielain mukaisia valtion avustuksia haetaan ELY-keskuksen kautta. (ELY-keskus, n.d.)

Uuden metsätien rakentamiseen tai metsätalouden kuljetusten käytössä olevan yksityistien perusparannukseen on saatavilla myös kestävän metsätalouden määräaikaisen rahoituslain Kemera-tukea. Tukea voivat hakea yksityiset maanomistajat ja tukea myönnetään vain yhteishankkeisiin. Muita tuen saamisen ehtoja on, että tiekunta on perustettu, uuden tien tulee olla vähintään 500 metriä pitkä, tien leveys on vähintään 3,6 tai 4,0 metriä, riippuen onko kyseessä uuden tie perustaminen vai vanhan tien kunnostaminen. Tukea maksetaan todellisten kustannusten mukaan ja tuki on veronalaista tuloa. (Metsäkeskus, 2021)

3 Tiekunnat

Yksityistielaki määrittelee tiekunnan yhden tai useamman tieosakkaan perustamaksi yhteiseksi tietä koskevien asioiden hoitamista varten. Tieosakas puolestaan on sellaisen kiinteistön, jolle kuuluu tieoikeus, omistaja tai muu tieoikeuden saanut taho. (Yksityistielaki 560/2018) Tieosakkaat voivat toimia ja hoitaa tien asioita järjestäytymättöminä. Tällöin tieosakkaiden on oltava yksimielisiä ja sovittava tienpidosta keskenään. Tehdyt päätökset velvoittavat vain niitä, jotka ovat olleet niitä tekemässä ja haluavat päätöksiin sitoutua. (Hämäläinen, 2019, s. 56)

Järjestäytyminen tarkoittaa tiekunnan perustamista. Tiekunnan erona järjestäytymättömään on, että päätökset tehdään tässä tapauksessa enemmistöpäätöksillä. Enemmistöpäätökset velvoittavat ja koskevat kaikkia tieosakkaita. Tiekunta voidaan perustaa joko yksityistietoimituksessa tai tiekunnan perustamiskokouksessa. Järjestäytyminen tekee tiekunnasta myös niin sanotun oikeushenkilön. Tällöin tiekunta voi tehdä sopimuksia ja hankkia omaisuutta, esimerkiksi tienpitoon tarvittavaa kalustoa. Tiekunta on myös tilinpitovelvollinen. Tiekunnan perustaminen on myös ehtona valtion ja kunnan myöntämiin yksityistieavustuksiin. Tiekuntaa perustettaessa tieosakkaat valitsevat tiekunnalle nimen ja

toimielimen. Toimielin on taho, jonka tehtävänä on huolehtia tiekunnan juoksevista asioista. Toimielin voi olla yksijäseninen, toimitsijamies tai useammasta jäsenestä koostuva hoitokunta. Toimitsijamies voi olla joko tieosakas tai ulkopuolinen tehtävään valittu henkilö, kuten koulutettu tieisännöitsijä. (Hämäläinen, 2019, s.57)

3.1 Tienpitovelvollisuus

Yksitystiehen tieoikeuden saanut on velvollinen tieosakkaana osuutensa mukaan osallistumaan kyseisen tien pitoon. Tienpitovelvollisuus alkaa, kun tieoikeus perustetaan ja päättyy, kun tieoikeus lakkaa. (Yksitystielaki 560/2018)

Käytännössä tienpito tarkoittaa siis tien rakentamista ja kunnossapitoa. Rakentaminen pitää sisällään esimerkiksi uuden tien rakentamisen ja olemassa olevan tien parantamisen vaikkapa levittämällä tai siirtämällä. Kunnossapito käsittää normaalista kulumisesta tai keliolosuhteista aiheutuvia tarpeita tien pitämiseksi tarkoitustaan vastaavassa kunnossa. Näitä tarpeita ovat esimerkiksi lanaaminen, auraaminen ja muut tämän kaltaiset hoito- ja korjaustyöt. (Hämäläinen, 2019, s. 24)

3.2 Tiekunnan hallinto lyhyesti

Tiekunnan tulee pitää tiekokous vuosittain ja tarvittaessa useammin. Laki kuitenkin sallii, mikäli tiekunnassa on vähän osakkaita eikä vuosittain tienpidosta aiheutuvia töitä juuri ole, kokoontumisen harvemmin. Vuosikokous tai sitä vastaava kokous on tällöin pidettävä vähintään joka neljäs vuosi. Kokous voidaan järjestää perinteisesti kokoontumalla tai sähköisessä ympäristössä. (Yksitystielaki 560/2018)

Kokouksessa päätettäviä asioita ovat tienpidon lisäksi esimerkiksi talousarvion vahvistaminen, toimitsijamiehen tai hoitokunnan valitseminen enintään neljäksi vuodeksi kerrallaan, tieyksiköiden perusteet sekä tieoikeuden perustaminen tai tiekunnan säännöistä päättäminen. Laki itsessään sisältää kattavan listan kokouksessa päätettävistä asioista. Kokouksia koskevat yleiset kokousmenettelyt. (Yksitystielaki 560/2018)

4 Tieisännöinti

Suomen Tieyhdistyksen julkaisemassa, Esko Hämäläisen kirjoittamassa julkaisussa Yksityisteiden Hallinto 2019 tieisännöinti määritellään seuraavasti: koulutuksen saanut yksityistieasioiden ammattilainen, joka huolehtii käytännön tienpito- ja hallintotehtävistä tiekunnan tai tieosakkaiden kanssa tehdyn sopimuksen mukaisessa laajuudessa. (Hämäläinen, 2019, s.95)

Tieisännöitsijä voi toimia tiekunnan toimitsijamiehenä tai hoitokunnan asiantuntijana. Varsinaista lain määräämää koulutusvaatimusta tieisännöitsijällä ei ole, mutta Suomen Tieyhdistys on vuodesta 2003 alkaen järjestänyt TIKO-koulutusta. Koulutusta rahoitetaan valtionavustuksella ja on suositeltava henkilölle, joka toimii tieisännöinnin parissa. (Suomen Tieyhdistys, 2019)

4.1 Tieisännöitsijän tehtävät ja vastuut

Kun tiekunta valitsee tieisännöitsijän toimitsijamiehekseen, määrittelee yksityistielaki tieisännöitsijän tehtäviä, velvollisuuksia ja vastuita. Yksityistielaki kirjaa vastuuta näin: ”Toimitsijamiehen ja hoitokunnan tulee huolellisesti hoitaa tiekunnan asioita. Jos ne ovat tahallaan tai huolimattomuuttaan aiheuttaneet tiekunnalle vahinkoa tehtävänsä suorittaessaan, ne ovat velvollisia korvaamaan sen, jollei toimenpidettä, josta vahinko on aiheutunut, ole tilitystä tarkastettaessa tai muutoin hyväksyty”. (Yksityistielaki 560/2018).

Mikäli tieisännöitsijä toimii hoitokunnan asiantuntijana eikä ole hoitokunnan jäsen, jää varsinainen vastuu hoitokunnalle. Hoitokunnan asiantuntijana tieisännöitsijän tehtäviä ovat ne, jotka tiekunnan hoitokunta on tieisännöitsijän kanssa sopimuksessa määritellyt, useimmiten siis tienpitoon liittyvät käytännön tehtävät ja asiantuntija-apu. (Hämäläinen, 2019, s.95)

Yksityistielain ohjaamia toimitsijamiehen tehtäviä ovat tilinpito ja tilitystenteko, talousarvion laatiminen, tieyksiköiden määrittäminen ja jaon suorittaminen tai muuttaminen, käyttömaksujen perusteiden määrittäminen sekä tie- että käyttömaksujen periminen. Toimitsijamies myös kutsuu kokouksen koolle, huolehtii kelirikkoaikaisen liikenteen

rajoittamisesta tai kieltämisestä tai painorajoitusten asettamisesta sekä niiden tiedottamisesta tie- ja katuverkon tietojärjestelmään. Tehtäviä ovat myös tarvittaessa tiekunnan sääntöjen muuttamisesta esittäminen tiekunnan kokouksessa, pöytäkirjan pitäminen kokouksissa sekä myös tehdyistä päätöksistä. (Yksityistielaki 560/2018)

4.2 Tien kunnossapidon tehtävät

Yksityistielaki ei varsinaisesti määrää mitä hyvään tien kunnossapitoon kuuluu. Lain mukaan tie on pidettävä liikennetarpeen edellyttämässä kunnossa niin, ettei tienpidosta aiheudu tieosakkaalle kohtuuttomia kustannuksia. Liikenneturvallisuus tulee myös huomioida kunnossapidossa – laki edellyttää tien kunnan olevan turvallinen.

Liikennetarpeen määrittelee se mitä tien varrella sijaitsee. Mikäli tien varrella on vakituista asutusta tai vain kesäasukkaita, on tarve tienhoidolle erilainen. Myös metsä- ja maatalous tai voimalinja ja jakelukeskus asettavat erilaisia tarpeita tien kunnossapidolle. (Mäntynen ym., 2019, s. 4)

Tien kunnossapidon tarpeet kulkevat käytännössä vuodenaikojen mukaisella syklillä. Keväällä tehtäviä töitä ovat lannaaminen tien kuivattamiseksi, mahdollisten kaltevuuksien muotoilu ja routavaurioiden korjaaminen sekä aurausviittojen pois kerääminen. Kesällä tienvarret tulisi niittää tai murskata mikäli piennarta uhkaa vesakoituminen. Tämä parantaa näkyvyyttä ja talvella aurakinosten muodostuminen vähentyy, jos piennar on vesakoista puhdas. Myös ojituksen ja ojarummuista huolehtiminen ajoittuu kesään. Hiekkateillä voi olla tarpeen torjua pölyä ja varsinaiset vauriokorjaukset ja esimerkiksi päällysteen korjaus tai uusinta tehdään kesällä. (ELY-keskus, n.d.)

Syksyllä on aika huolehtia tie kuntoon talven aurausta varten. Tähän kuuluu aurausviittojen paikalleen vienti ja sorateillä pintakerroksen tarkastus sekä tarvittaessa lisääminen. Talvi on aurauksen ja liukkauden torjunnan aikaa. Lumitilanteen vaihdellessa vuosittain, työmäärä vaihtelee sen mukaisesti. Runsaslumisena talvena aurauksen lisäksi voidaan piennaralueen lumipenkköjä joutua madaltamaan. Talvina, jolloin lämpötilojen vaihtelut ovat suuria, voi liukkauden torjunta muodostua haasteeksi. Erityisesti tieosuudet, joilla on raskasta liikennettä, esimerkiksi maito- tai puutavarankuljetusta tai koulukuljetusta, tulisi pystyä

liukkauden torjunta suorittamaan niin ettei liikenneturvallisuus vaarannu keliolosuhteiden takia. Toisaalta yksityisteillä, joilla on vain kesäasutusta, voi olla, ettei aurausta tarvita lainkaan. (ELY-keskus, n.d.)

Muita tieisännöitsijän tehtäviä voivat olla varsinaisen tien kunnossapidon käytännön järjestämisen ja mahdollisten hallinnollisten tehtävien lisäksi avustusten hakeminen, sopimusten tekeminen, hankkeiden suunnittelu, hoitotöiden tarjouskyselyt ja kilpailutus, tietojen päivitys yksityistierekisteriin ja Digiroadiin sekä laskutus. (Hämäläinen, 2019, s. 95)

4.3 Palvelu

Tieisännöitsijä voi siis toimia joko toimitsijamiehenä tai hoitokunnan asiantuntijana, jolloin vastuut ovat erilaiset, riippuen kumpi malli on kyseessä. Myös palvelun, jota tieisännöitsijä myy, voisi jakaa erilaisiin sisältölaajuuksiin. Laajuus voi sisältää vain hallintopalvelun, jolloin tieisännöitsijä voi hoitaa kaiken paperityön. Palvelu voi käsittää myös vain pelkät tienkunnossapidon käytännön työt tai sisältää nämä molemmat. Mikäli yksityistiellä on tarpeen toteuttaa suurempi perusparannus, voi palvelu koskea hanketta ja siihen liittyviä töitä ja avustuksia. (Hämäläinen, 2019, s. 95)

4.4 Lisäarvo palvelusta

Ammattimaisuuden lisääminen yksityistienpidossa tuottaisi suurella todennäköisyydellä lyhyellä aikavälillä talvella paremmin aurattuja tai kesällä pientareet matalaksi niitettyjä teitä. Tienpidon kustannukset voisivat olla helpommin hallittavissa ja madallettavissa, jos tieisännöitsijä operoi samalla alueella useamman tiekunnan tien kunnossapitoa ja esimerkiksi aurausta on mahdollista suorittaa suurempana urakkakokonaisuutena. (Hämäläinen, 2019, s. 96)

Pidemmällä aikavälillä ammattimaisesta tieisännöinnistä saattaisi olla suuri apu yksityisteiden kunnon parantamisessa. Ammattimainen tieisännöitsijä voisi osaltaan helpottaa synergiaa myös muiden infratoimijoiden kanssa. Esimerkiksi linjatyön yhteydessä tehtävät perusparannustyöt voisivat yhteisrakentamisella olla huomattavasti nykyistä käytäntöä kustannustehokkaampia. Ammattimainen tienpito mahdollistaisi myös paremmin

korjaustarpeiden arvioinnin ja priorisoinnin. Ilman ammattitaitoa voi sillan kunnan tai tien perusparannustarpeen arviointi usein olla vaikeaa ellei jopa mahdotonta. (Mäntynen ym., 2019, s.36)

4.5 Toimivien tieisännöitsijöiden haastattelut

Tätä työtä varten haastateltiin toimivia tieisännöitsijöitä joko tapaamalla tai puhelimitse. Tällä tavoin yritettiin hahmottaa tieisännöinnin mahdollisia haasteita, toimintaa ja asiakaskuntaa sekä alalla toimijoiden näkemyksiä.

4.5.1 Ilkka Nikkilä, AJH Palvelut Oy

Ilkka Nikkilä työskentelee tieisännöitsijänä Etelä-Suomen alueella, yrityksen kotipaikkana on Heinola. Yrityksessä tieisännöinnin parissa työskentelee kaksi henkilöä, joista toinen lähes kokopäiväisesti, toisella toimenkuva sisältää huomattavasti muitakin tehtäviä. Tieisännöinnin koulutuksen Nikkilä on hankkinut vuonna 2004 ja toiminut palkattuna alalla vuodesta 2005. (Nikkilä, henkilökohtainen tiedonanto 5.10.2021)

Asiakaskunta muodostuu noin 50 tiekunnasta, tienpidon urakoinnin yhteistyöyrittäjiä on noin 200. Omaa kunnossapitolakustoa ei yrityksellä ole, oma kalusto rajoittuu auton takaluukkuun mahtuviin tarvikkeisiin kuten lapioon. Tienpidon kustannukset on myös laskettu nousevan liian korkeiksi, mikäli urakoitsija ei sijaitse riittävän lähellä tiekuntaa. Kysyttäessä hoidossa olevien tiekuntien teiden kilometrimääräistä pituutta, Nikkilä vastaa, ettei tämä ole tiedossa. Kilometrit eivät ole merkityksellisiä, palvelun hinnoittelu tapahtuu kiinteänä, osakaskohtaisena hinnoitteluna. Tällöin perusmaksu on vuosittain maksettava maksu hallintopalveluista. (Nikkilä, henkilökohtainen tiedonanto 5.10.2021)

AJH Palvelut Oy tarjoaa tieisännöintipalvelut pääsääntöisesti hallintopalveluina. Tie kuntia, joiden sopimus kattaa kokonaispalvelut, on vain muutamia, Nikkilän sanoin ”jotta pysytään vireessä”. Yrityksen tavoite ei ole jatkossakaan tarjota enempää kokonaispalvelua tiekunnille. Liiketoiminnan halutaan olevan jatkossakin hallintopalvelua. Ongelmaksi kokonaispalveluiden tuottamisessa on koettu työn hinnoittelu. Mikäli kokonaispalvelu halutaan tuottaa asiakkaalle hyvin, tulisi siihen sisältyä käytännössä jatkuvaa kunnossapidon

valvontaa. Tämä on hankala toteuttaa, koska tiet sijaitsevat monen kunnan alueella ja vaatisi sesonkiaikana lähes päivittäistä kohteiden kiertämistä. On myös koettu, etteivät asiakkaat ole valmiita maksamaan tehtävän hyvin hoitamiseen käytetystä ajasta. Palvelusopimukset yritys tekee tiekuntien kanssa toistaiseksi voimassa olevana. (Nikkilä, henkilökohtainen tiedonanto 5.10.2021)

Perusparannushankkeita yritys toteuttaa Nikkilän mukaan vuosittain muutamia. Hankkeet, joita AJH Palvelut Oy on toteuttanut, ovat pääsääntöisesti saaneet perusparannustukea ELY-keskukselta. Hänen kokemuksensa on, että hankkeet on myös mahdollista toteuttaa ELY-keskuksen määrittämien budjettien puitteissa. AJH Palvelut Oy ei ole tehnyt tieisännöintiä koskaan alihankintana, mutta Nikkilä ei täysin tyrmää ajatusta. Hän toteaa, että asia on täysin uusi, muttei mahdoton. (Nikkilä, henkilökohtainen tiedonanto 5.10.2021)

Suurimmiksi haasteiksi Ilkka Nikkilä mainitsee tiekuntien sisäiset kinat, jotka voivat juontaa vuosienkin takaisin tapahtumiin tai ihmisten välisiin tuntemuksiin sekä sanomisiin. Toisaalta tiekunta usein siirtyy AJH Palveluiden asiakkaaksi tilanteessa, jossa osakkaat ovat niin riitaisia, etteivät asiat enää yksinkertaisesti hoidu ilman ulkopuolista henkilöä. Asiakkaat voivat myös olla niin ikääntyneitä, että palvelu halutaan ostaa ulkopuoliselta. Tieisännöitsijän työajan määrittelyn hän kokee myös hetkittäin haasteeksi. Tiekokoukset on useimmiten toteutettava ilta-aikaan tai viikonloppuisin, jotta enemmistö osakkaista pääsee osallistumaan kokoukseen. (Nikkilä, henkilökohtainen tiedonanto 5.10.2021)

4.5.2 Lauri Laaksonen, Metsänhoitoyhdistys Kanta-Häme ry

Lauri Laaksonen toimii Metsänhoitoyhdistys Kanta-Hämeessä metsänparannusasiiantuntijana. Toimenkuvaan sisältyvät metsätie- ja ojahankkeiden läpivienti, metsälannoitushankkeiden järjestäminen ja tieisännöinti. Hänen arvionsa mukaan tieisännöinnin osuus on kokonaisuutena noin 5 prosenttia toimenkuvan ajankäytöstä. Kanta-Häme ei ole varsinaisesti markkinoinut palvelua eikä ottanut palvelua tarjontaansa tarkoituksena kasvattaa palvelun osuutta merkittävästi. Nykyiset asiakkaina olevat tiekunnat ovat ostaneet tieisännöintipalvelun Kanta-Hämeen Metsänhoitoyhdistyksen heille hoitamien tienperusparannushankkeiden seurauksena. Tiekuntia on hoidossa noin kymmenen ja kaikista hoidetaan vain hallintopalvelu. Kokonaispalveluna tieisännöintiä Kanta-Häme ei

tuota tällä hetkellä lainkaan. Kysymykseen aikooko Kanta-Häme satsata palvelun markkinointiin ja asiakashankintaan, Laaksonen vastaa kieltävästi. Hän toteaa, etteivät resurssit tällä hetkellä ole riittävät ja että palvelun hinnoittelu on vaikeaa. Työstä on vaikea saada riittävä korvaus suhteutettuna siihen käytettyyn aikaan. Laaksonen näkemyksen mukaan palvelua on erittäin haasteellista tuottaa kannattavana. (Laaksonen, henkilökohtainen tiedonanto 25.10.2021)

Laaksonen mainitsee haasteiksi hinnoittelun lisäksi myös työn ajoittumisen iltoihin ja viikonloppuihin sekä tiekuntien osakkaiden väliset jännitteet. Hän arvio myös, että tieisännöitsijältä vaaditaan hyvää mukautumiskykyä ja sosiaalista vahvuutta. Riitaisan tiekunnan asioiden hoito saattaa olla työnä melko raskasta. Laaksonen kokee myös palvelun tuottamisen metsänhoitoyhdistyksen muiden toimien rinnalla välillä kimurantiksi. Tiekuunnassa osakkaiden välillä usein on näkemuseroja, joita tieisännöitsijän ominaisuudessa joutuu selvittämään. Useimmiten tiekunnan osakkaat ovat metsänhoitoyhdistyksen jäseniä ja asiakkaita. Kun osakkaiden kiistoja tieisännöitsijän ominaisuudessa selvitetään, kokee Laaksonen usein osakkaan, joka ei saa näkemystään läpi, pettyvän koko metsänhoitoyhdistykseen. Laaksonen kokemuksen mukaan nämä palveluun pettyneet tieosakkaat myös helposti eroavat metsänhoitoyhdistyksestä, vaikka kyseessä onkin ollut vain tiekunnan asioiden hoito eikä metsänhoitoyhdistyksen metsätaloutta ja metsänhoitoa tukevat palvelut. (Laaksonen, henkilökohtainen tiedonanto 25.10.2021)

5 Tutkimuksen toteutus

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää tieisännöintipalvelulle tarvetta Päijät-Hämeen alueella. Tavoitteena oli myös pyrkiä selvittämään tiekuntien toimintaa yleisellä tasolla ja saada tietoa onko tieisännöinti käsitteenä vastaajille tuttu. Tutkimus toteutettiin kyselytutkimuksena Webropol-ohjelmistolla. Kysely lähetettiin sähköisesti 2000 Metsänhoitoyhdistyksen jäsen- ja asiakasrekisteristä satunnaisesti poimitulle henkilölle, jolla oli rekisterissä ilmoitettu sähköpostiosoite. Kaikki sähköpostiosoitteet osoittautuivat toimiviksi, joten kyselyn vastaanotti 2000 henkilöä. Vastausprosentti tavoitteeksi asetettiin 10 % eli 200 vastausta.

Vastaajia ei seulottu jäsen- ja asiakasrekisteristä muulla tavoin, kuten asuinpaikkakunnan tai muunkaan kriteerin perusteella. Näin tavoiteltiin mahdollisimman laajaa ja kattavaa joukkoa

asiakaskunnasta. Tässä tutkimuksessa ei koettu tarpeelliseksi myöskään kerätä vastaajien taustatietoja, joten henkilötietoja tai muutakaan taustamateriaalia ei tutkimuksessa käsitelty.

5.1 Aineiston kerääminen

Kysely toteutettiin kokonaisuudessaan sähköisesti Webropol -ohjelmistolla laaditulla kyselylomakkeella. Kysymyksiä pohdinta aloitettiin keväällä 2021 sekä itsenäisesti että työn tilaajan kanssa. Lopullisen muotonsa kysymykset saivat syyskuussa 2021. Kyselylomaketta myös testattiin joillakin tieosakkailta sekä työn tilaajan edustajilla että muutamalla metsähoitoyhdistyksen hallituksen jäsenellä. Kyselylomake on opinnäytetyön liitteenä numero yksi. Kyselylomake postitettiin 12.10.2021 sähköpostitse 2000 vastaanottajalle. Kyselylomakkeeseen oli mahdollista vastata 29.10.2021 saakka. Kyselystä myös lähetettiin muistutusviesti 26.10.2021 niille vastaanottajille, jotka eivät olleet vielä vastanneet kyselyyn. Vastauksia saatiin ensimmäisenä päivänä 168 kappaletta. Kyselyn lopullinen vastaaja määrä oli 431 kappaletta eli 21,5 prosenttia kyselyn vastaanottaneista. Vastauksia kerättiin siis asetettua tavoitetta enemmän.

5.2 Aineiston käsittely opinnäytetyössä

Opinnäytetyössä ei koettu tarpeelliseksi kohdentaa vastaajien taustatietoja, kuten henkilöllisyyttä, ikää, asuinpaikkaa tai metsäomaisuutta. Kyselylomakkeen vastaukset myös anonymisoitiin täysin. Kyselyn vastauksia ei ollut näin mahdollista kohdentaa myöskään vastaajan sähköpostiosoitteeseen. Vastaajista ei työn missään vaiheessa käsitelty muita tietoja kuin sähköpostiosoitetta. Tätä sähköpostiosoitteistoa sekä kyselystä saatuja vastauksia säilytettiin koko opinnäytetyön ajan opinnäytetyön laatijan ulkoisella kovalevyllä, jonne vain hänellä on pääsy. Sekä osoitteisto että kerätty vastausmateriaali tuhoetaan noudattaen Hämeen ammattikorkeakoulun ohjeita vuoden päästä siitä, kun opinnäyte on hyväksytty.

6 Tutkimuksen tulokset

Kyselyyn tulleet vastaukset, yhteensä 431 kappaletta, saatiin Webropolista Excel-tiedostona. Vastauksista pyrittiin tekemään erilaisia suodatuksia ja löytämään tekijöitä, joita voitaisiin yhdistää tieisännöintiin myönteisesti suhtautuvien vastauksiin.

Kyselyssä oli vapaan sanan kenttä vain tiekunnan paikkakuntatietoja varten sekä yhteen kysymykseen, jossa käsiteltiin vastaajan halukkuutta valita tieisännöitsijä tiekunnan asioiden hoitajaksi. Taulukossa 1 sivulla 17 esitetään kokonaisvastaukset tiivistetysti.

6.1 Keskeisimpiä tutkimuskysymyksiä

Kyselyssä lähtökohtana oli selvittää, onko tieisännöinnille palveluna tarvetta Päijät-Hämeen alueella, onko palvelu tunnettu ja ovatko tiekunnat valmiita maksamaan tien mahdollisesti paremmasta pidosta. Samalla tavoitteena oli jossain määrin kartoittaa vastaajien näkemystä nykyisestä tienpidon tasosta sekä siitä, miten tienkäyttäjät kokevat tien kunnan omalle tienkäytön tarpeelleen.

Taulukko 1. Kyselyn tulokset tiivistetysti.

Kysymys	Vastausvaihtoehdot	%
Oletko järjestäytyneen tiekunnan osakas?	Kyllä	88
	Ei	10
	En osaa sanoa	2
Oletko tienkäyttäjänä	Maa- ja metsätalouden harjoittaja	85
	Vakituinen asukas	20
	Vapaa-ajan asukas	35
	Muu	3
Kuinka tiekunnan hallinto on järjestetty?	Hoitokunta	61
	Toimitsijamies	16
	Tieisännöitsijä	11
	En osaa sanoa	12
Toimiiko tien nykyinen hallinto mielestäsi hyvin?	Kyllä	78
	Ei	10
	En osaa sanoa	12
Maksetaanko tiekunnan asioita hoitaville henkilöille palkkioita?	Kyllä	32
	Ei	44
	En osaa sanoa	24
Kuinka usein tiekokous pidetään?	Vuosittain	67
	Vähintään 4 vuoden välein	13
	Harvemmin	7
	Ei koskaan	6
	En osaa sanoa	7
Osallistutko tiekunnan kokoukseen	Säännöllisesti	44
	Joskus	29
	En koskaan	27
Vastaako nykyinen tienpidon taso siitä aiheutuvia kustannuksia?	Kyllä	80
	Ei	9
	En osaa sanoa	11
Onko tien kunto omaa käyttötarkoitustasi ajatellen	Kiitettävä	20
	Hyvä	57
	Tyydyttävä	18
	Välttävä	3
	Huono	2
Tiedätkö mitä tieisännöitsijällä tarkoitetaan?	Kyllä	72
	En, tarvitsen lisää tietoa	28
Onko tiekuntanne sijainti kunnan alueella toimivia tieisännöitsijöitä?	Kyllä	38
	Ei	4
	En osaa sanoa	58
Haluaisitko, että tiekuntanne asioita hoitaisi ammattimainen tieisännöitsijä?	Kyllä	22
	Ei	48
	En osaa sanoa	30
Perustele valintasi edelliseen kysymykseen	Hoitokunta tai toimitsijamies toimii hyvin	60
	Hoitokunta tai toimitsijamies toimii huonosti	3
	Tieosakkaat ovat liian iäkkäitä hoitamaan tiekunnan asioita	3
	Tieosakkaat asuvat liian kaukana	3
	Tieosakkaat eivät ole kiinnostuneita	14
	Muu syy	17
Olisitko valmis maksamaan tienpidosta ja tiekunnan hallinnosta ammattimaisesti hoidettuna nykyistä suurempia tiemaksuja?	Kyllä	16
	Ei	71
	En osaa sanoa	13
Olisitko valmis maksamaan tieisännöitsijän työstä	Kiinteän hinnan mukaan	32
	Käytetyn ajan mukaan	30
	En ole valmis maksamaan palvelusta lainkaan	38
Tarvitseeko tiekuntanne tieisännöinti palvelua	Vain hallintopalveluja	16
	Kokonaispalveluna	14
	Emme tarvitse palvelua lainkaan	46
	En osaa sanoa	24

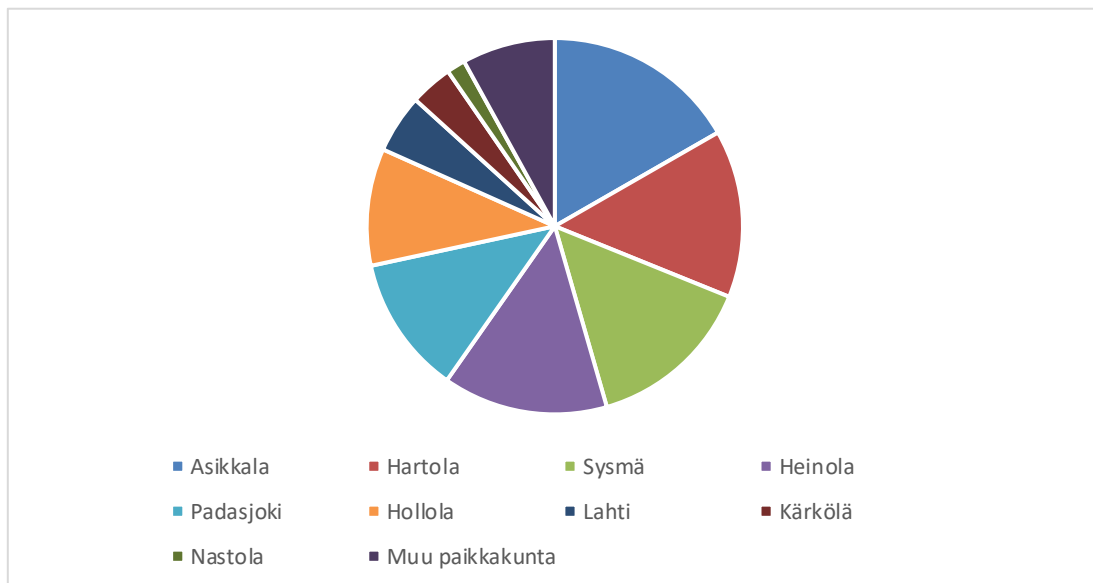
6.1.1 Vastaajien jakauma tienkäyttäjinä

Vastaajista valtaosa, 88 prosenttia ilmoitti kuuluvansa järjestäytyneeseen tiekuntaan ja lähes yhtä suuri joukko, 85 prosenttia, vastasi olevansa tienkäyttäjänä maa- ja metsätalouden harjoittaja.

Maa- ja metsätalouden harjoittajista 20 prosenttia oli tienkäyttäjinä myös vakituisia asukkaita. Vapaa-aajan asukkaiden osuus maa- ja metsätalouden harjoittajista oli 31 prosenttia.

Tiekuntien sijaintikuntien vastaajat ilmoittivat sijaitsevan melko tasaisesti Päijät-Hämeen alueella. Vastauksiin oli ilmoitettu myös Päijät-Hämeen ulkopuolisia kuntia, jotka esitetään taulukossa 2 kohdassa muu paikkakunta.

Taulukko 2. Vastaajien ilmoittamat tiekuntien sijaintikunnat.

6.1.2 Tien kunto suhteessa omaan tarpeeseen

Yleisesti kaikki vastaajat kokivat tien kunnan hyvänä suhteessa omaan käyttötarpeeseen. Tien kunnan arvio kiitettäväksi tai hyväksi 77 prosenttia kaikista vastaajista. Tyydyttäväksi tien kunnan arvio 19 prosenttia vastaajista. Välttävän tai huonon valitsi vain 5 prosenttia vastaajista. Vastaajien välille ei synny eroa myöskään tien käyttötarpeen kautta

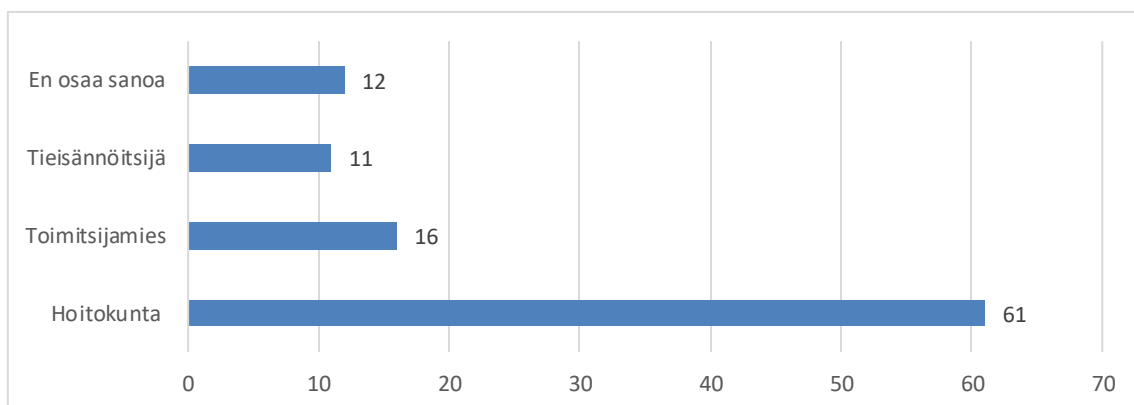
tarkastellessa. Maa- ja metsätalouden harjoittajien tai vapaa-ajan asukkaiden vastaukset noudattavat samoja suhteita.

Vastausten perusteella voidaan siis tulkita tiestön kunto vähintäänkin kohtuulliseksi käyttäjien näkökulmasta. Kysymysten perusteella ei kuitenkaan saa käsitystä siitä, mitä kukin vastaaja mieltää asteikolla kiitettävä – huono. Siksi tätä ei voida käyttää mittarina sen tarkemmin yksityistieverkon kunnosta Päijät-Hämeen alueella.

6.1.3 Tiekuntien toiminta ja toimivuus

Vastaajista 89 prosenttia ilmoitti kuuluvansa järjestäytyneeseen tiekuntaan. Tämän tiedon perusteella voidaan päätellä suurimman osan tiekunnista olevan järjestäytyneitä. Kyselyn mukaan, 61 prosenttia, tiekuntien hallintoa hoiti hoitokunta (taulukko 3). Toimitsijamies ilmoitettiin 16 prosentissa vastauksia ja tieisännöitsijää käytti 11 prosenttia vastaajista. Asiaan ei osannut ottaa kantaa 12 prosenttia vastaajista.

Taulukko 3. Kuinka tiekuntien hallinto on järjestetty?

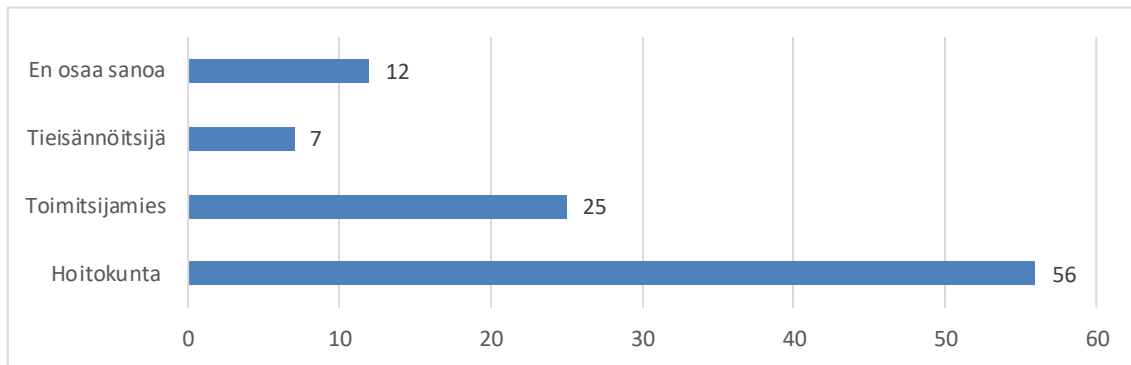

Tiekuntien hallinnon arvioitiin olevan melko toimivia nykyisessä muodossaan. Kaikista vastanneista 79 prosenttia oli sitä mieltä, että tien nykyinen hallinto toimii hyvin, vain 10 prosenttia kaikista vastanneista oli tyytymätön nykyiseen hallintoon.

Taulukossa 4 on esitetty hallintoon tyytymättömien vastaukset nykyiseen tiekunnan hallinnon järjestämiseen. Vastauksissa, joissa tiekunnan hallinto toimi huonosti, 56 prosentissa tiekunnan hallintoa hoiti hoitokunta. 25 prosentissa huonosti toimivissa

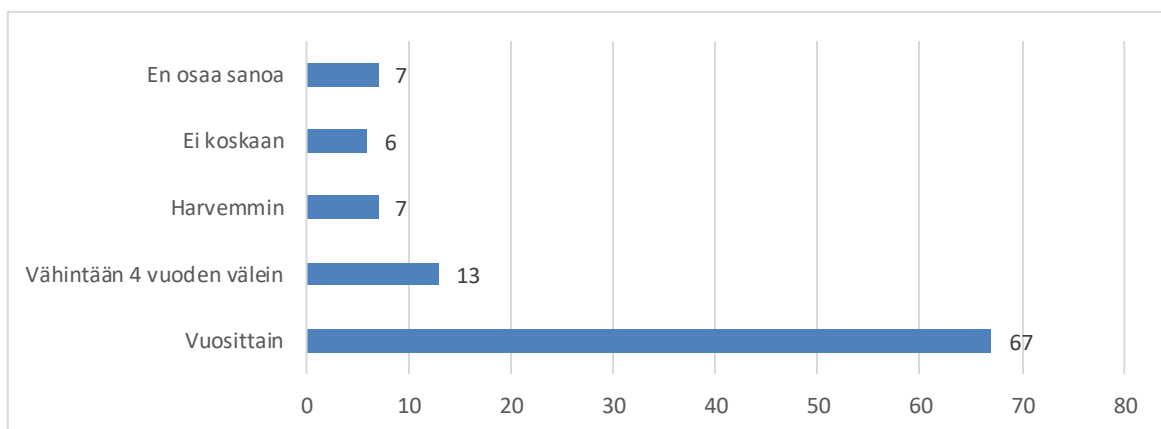
tiekunnissa hallintoa hoiti toimitsijamies ja 7 prosenttia toimimattomista tiekunnista käytti tieisännöitsijän palvelua.

Taulukko 4. Tiekuunnan hallinto tiekunnissa, joissa vastaajien mielestä hallinto oli toimimatonta.

Tiekuntien hallinnon toimintaa kartoitettiin kyselyssä tiekokousten järjestämiseen liittyvillä kysymyksillä. Näillä haluttiin saada näkökulmaa tiekuntien toiminnan aktiivisuudesta ja toisaalta tieosakkaiden kiinnostuksesta osallistua tiekuunnan toimintaan. Kyselyyn vastanneiden tieosakkaiden tiekunnissa tiekokous pidettiin vuosittain 67 prosentissa vastauksista. Nykyisen yksityistielain salliman neljän vuoden välein valitsi vastaukseksi 13 prosenttia vastaajista. Harvemmin, ei koskaan tai en osaa sanoa vastasi yhteensä 20 prosenttia vastauksien jakautuessa näihin tasaisesti.

Taulukko 5. Kuinka usein tiekokous pidetään?

Tiekunnissa, joissa tiekokous pidettiin vuosittain, oli tiekuunnan hallinto järjestetty hoitokuntana 67 prosentissa tiekunnista. Tieisännöitsijän osuus oli näistä 15 prosenttia,

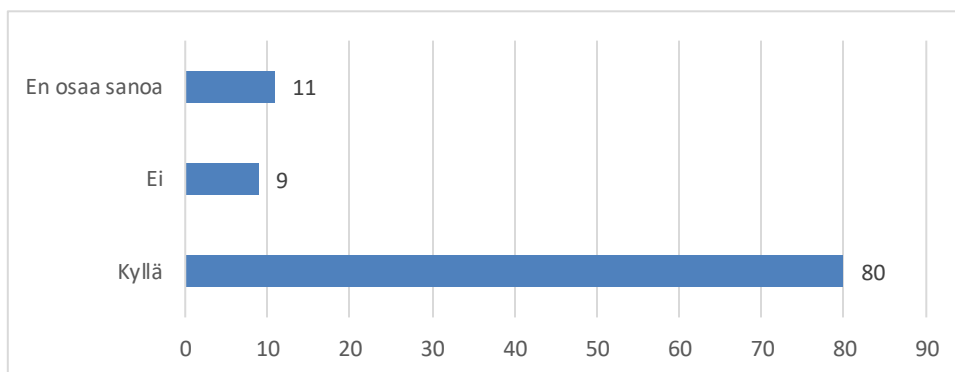
kuten myös toimitsijamiehen osuus oli 15 prosenttia. Tiekuntien nykyisen hallinnon ilmoitettiin myös toimivan hyvin 90 prosentissa tiekuntia, joissa tiekokous järjestettiin vuosittain.

Tiekunnan kokouksiin osallistumisen säännölliseksi ilmoitti 44 prosenttia vastaajista. Loput vastaukset jakaantuivat tasaisesti vaihtoehtojen joskus ja en koskaan välillä. Lähes 60 prosenttia vastaajista ei siis osallistu tiekokouksiin säännöllisesti tai ollenkaan.

Kyselyssä ei pyritty selvittämään euromääräisesti tienhoitokustannuksia, mutta näkemystä kustannusten nykytasosta ja halukkuutta nykyistä suurempiin kustannuksiin kysyttiin useammassa kysymyksessä.

Tienpidon arvioi vastaavan nykyisiä kustannuksia 80 prosenttia vastaajista, kielteisesti vastasi 9 prosenttia ja loput eivät osanneet sanoa. Näissä tiekunnissa, joissa tienpidon katsottiin vastaavan nykyisiä kustannuksia, 71 prosentissa tiekokous järjestettiin vuosittain. Hallinto tiekunnissa, joissa tienpidon arvioitiin vastaavan kustannuksia, oli järjestetty hoitokuntana 65 prosentissa vastauksia ja 88 prosenttia vastaajista oli myös tyytyväinen hoitokunnan toimintaan. Tiekunnan kokouksen järjestäminen säännöllisesti vuosittain näyttäisi olevan tekijä, joka paransi tiekunnan toimintaa.

Taulukko 6. Vastaako nykyinen tienpidon taso siitä aiheutuvia kustannuksia?

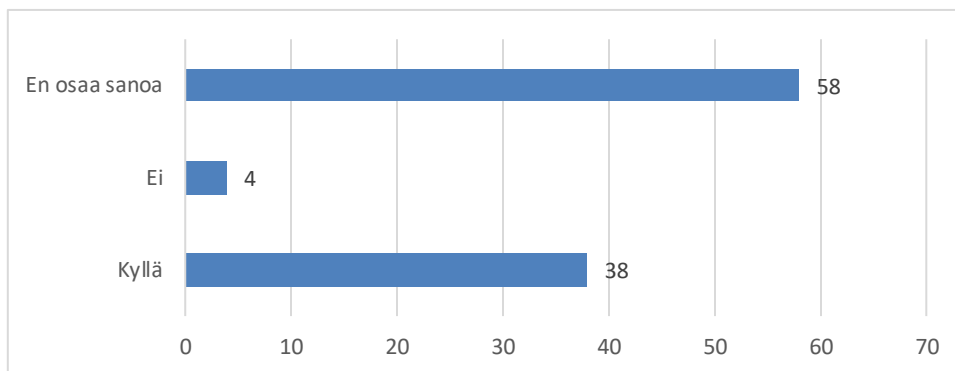

6.1.4 Kuinka hyvin tieisännöitsijän toimenkuva tunnetaan?

Tieisännöitsijän toimenkuvaa ja palvelun hinnoitteluun liittyviä asioita kartoitettiin useammalla kysymyksellä. Kysymykseen tiedätkö mitä tieisännöitsijällä tarkoitetaan, kyllä vastasi 72 prosenttia vastaajista. Loput 28 prosenttia ilmoitti tarvitsevansa lisätietoa.

Kysyttäessä tiedettiinkö oman tiekunnan alueella toimivista tieisännöitsijöistä 58 prosenttia ei osannut sanoa onko alueella toimivia tieisännöitsijöitä. Palvelu vaikutti siten olevan tunnettu, mutta nykyiset toimijat eivät kuitenkaan ole kovinkaan tuttuja vastaajille.

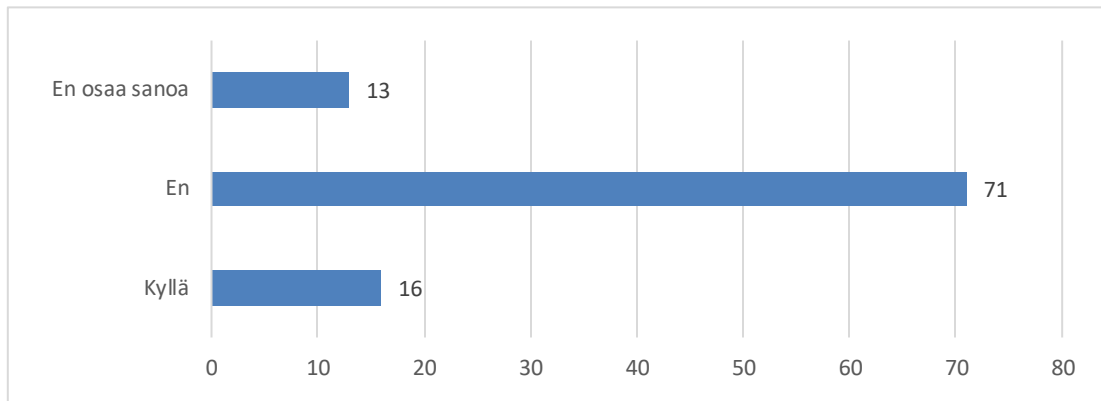
Taulukko 7. Onko tiekuntanne sijaintikunnan alueella toimivia tieisännöitsijöitä?

6.1.5 Tienpidon kustannukset

Tässä kyselyssä ei ollut mahdollista selvittää nykyisten tiemaksujen määrää euroissa, johtuen tiekuntien erilaisuudesta ja tien käyttötarpeiden eroista. Kyselyssä pyrittiin kuitenkin kartoittamaan mielikuvia tieisännöinnin hinnoittelun perusteista ja nykyisten tiemaksujen suhteesta tien tämänhetkiseen käyttökuntoon osakkaan omaa käyttöä ajatellen. Kaikista vastaajista 71 prosenttia vastasi ei, kysyttäessä olisivatko he valmiita maksamaan nykyistä suurempia tiemaksuja ammattimaisesta tienpidosta.

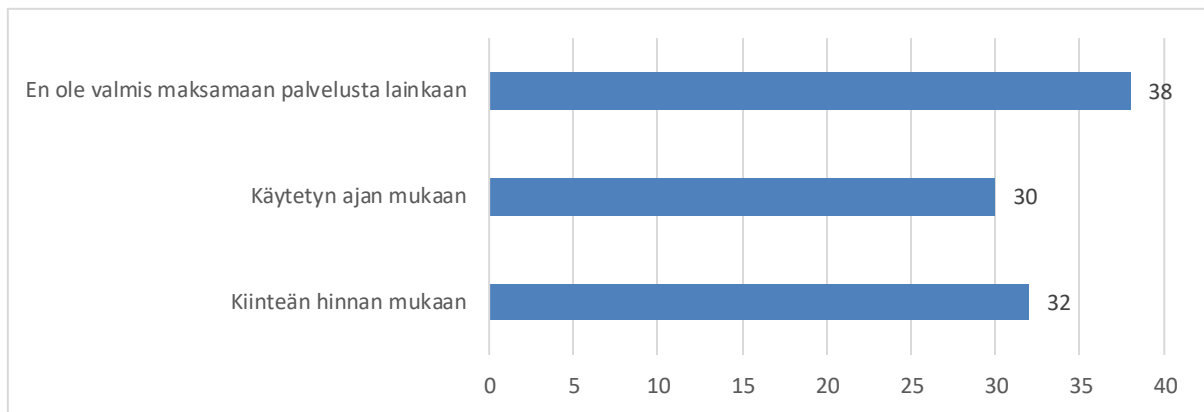
Taulukko 8. Olisitko valmis maksamaan tienpidosta ja tiekunnan hallinnosta ammattimaisesti hoidettuna nykyistä suurempia tiemaksuja?

Vastaajista, joiden mielestä tienpidon nykyinen taso ei vastannut kustannuksia, 38 prosenttia oli valmis maksamaan tienpidosta ja tiekunnan hallinnosta ammattimaisesti hoidettuna nykyistä enemmän. Heistä myös 69 prosenttia ilmoitti tien kunnon omaa käyttötarkoitusta ajatellen oleva tyydyttävä, välttävä tai huono. Tässä ryhmässä myös 30 prosenttia vastaajista oli halukas ostamaan tieisännöinnin kokonaispalveluna ja 17 prosenttia hallintopalveluna. Vaikutti siten siltä, että mikäli nykyinen tien kunto koettiin riittävän huonona, ei nykyisten tiemaksujen nousua pidetty esteenä palvelun ostamiseksi ammattimaiselta toimijalta.

Hinnoittelua kartoitettiin myös kysymällä olisiko vastaaja valmis maksamaan tieisännöitsijän työstä kiinteään hinnoittelun mukaan, käytetyn ajan mukaan tai ei ole valmis maksamaan lainkaan. Kaikista vastaajista 32 prosenttia valitsi kiinteään hinnoittelun ja 30 prosenttia ajan käyttöön tapahtuvan hinnoittelun mukaan. Loput 38 prosenttia ei halunnut maksaa palvelusta lainkaan.

Taulukko 9. Olisitko valmis maksamaan tieisännöitsijän työstä?

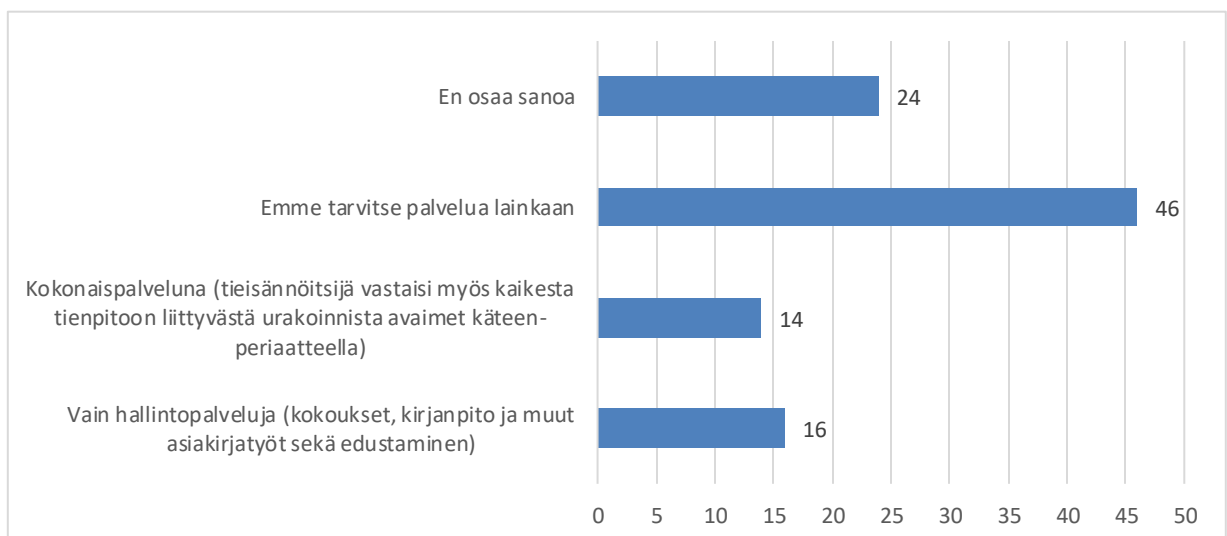

Vastaajista, joiden mielestä tienpito ei vastannut kustannuksia, 44 prosenttia valitsi vaihtoehdon käytetyn ajan mukaan ja 28 prosenttia kannatti kiinteää hinnoittelua.

6.1.6 Palvelun tarve

Palvelun tarvetta kartoitettiin kahdella kysymyksellä. Kysymykseen tarvitseeko tiekuntanne tieisännöinti palvelua kaikista vastaajista 46 prosenttia vastasi, ettei palvelua tarvita lainkaan. Kysymykseen ei osannut ottaa kantaa 24 prosenttia. Palvelua vastasi siis tarvitsevansa 30 prosenttia vastaajista. Näistä hallintopalvelun valitsi 16 prosenttia vastaajista ja kokonaispalvelun 14 prosenttia vastaajista.

Taulukko 10. Tarvitseeko tiekuntanne tieisännöinti palvelua.

Tarkastelemalla sen 30 prosenttia vastauksia muihin kysymyksiin, jotka vastasivat tarvitsevasa palvelua, saadaan selville että 92 prosenttia heistä on maa- ja metsätalouden harjoittajia.

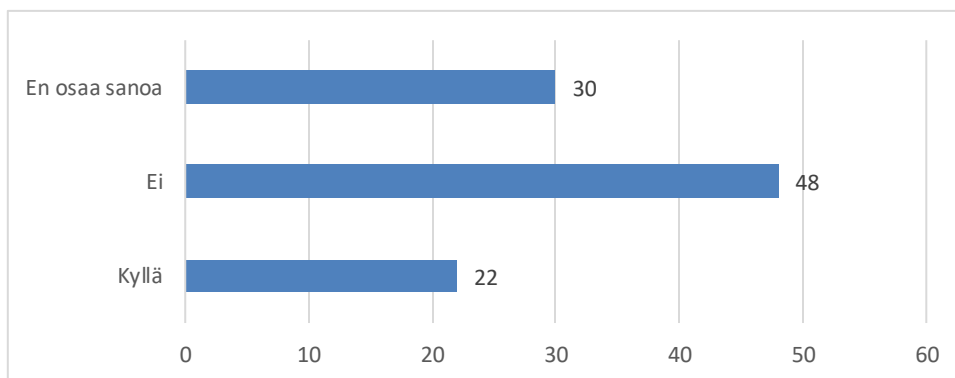
Tiekunnista, joissa he ovat osakkaina 30 prosenttia käytti tieisännöintipalvelua ja 50 prosentissa hallintoa hoiti hoitokunta. Heistä 71 prosenttia oli tyytyväisiä nykyiseen hallintoon ja 50 prosenttia kertoi, että tiekunnan asioita hoitaville henkilöille maksettiin palkkioita. 71 prosenttia ilmoitti tiekokouksen järjestettävän vuosittain ja heistä 52 prosenttia myös osallistui säännöllisesti.

Nykyisen tienpidon tason 77 prosenttia heistä koki vastaavan kustannuksia ja tien kunto omaa käyttötarkoitusta ajatellen oli 71 prosentin mielestä kiitettävä tai hyvä. Kysymykseen haluaisitko, että tiekuntanne asioita hoitaisi ammattimainen tieisännöitsijä 63 prosenttia vastasi kyllä ja 20 prosenttia ei osannut sanoa.

Toinen palveluntarvetta kartoittava kysymys kyselyssä oli, haluaisitko, että tiekuntanne asioita hoitaisi ammattimainen tieisännöitsijä? Kysymykseen oli mahdollista antaa myös perusteluja vapaan sanan kenttään tai valita valmiista vaihtoehdoista perustelu.

Kaikista vastaajista 48 prosentti ilmoitti, ettei halua ammattimaisen tieisännöitsijän hoitavan tiekunnan asioita. Epävarma oli 30 prosenttia vastaajista ja kyllä valitsi 22 prosenttia.

Taulukko 11. Haluaisitko, että tiekuntanne asioita hoitaisi ammattimainen tieisännöitsijä?

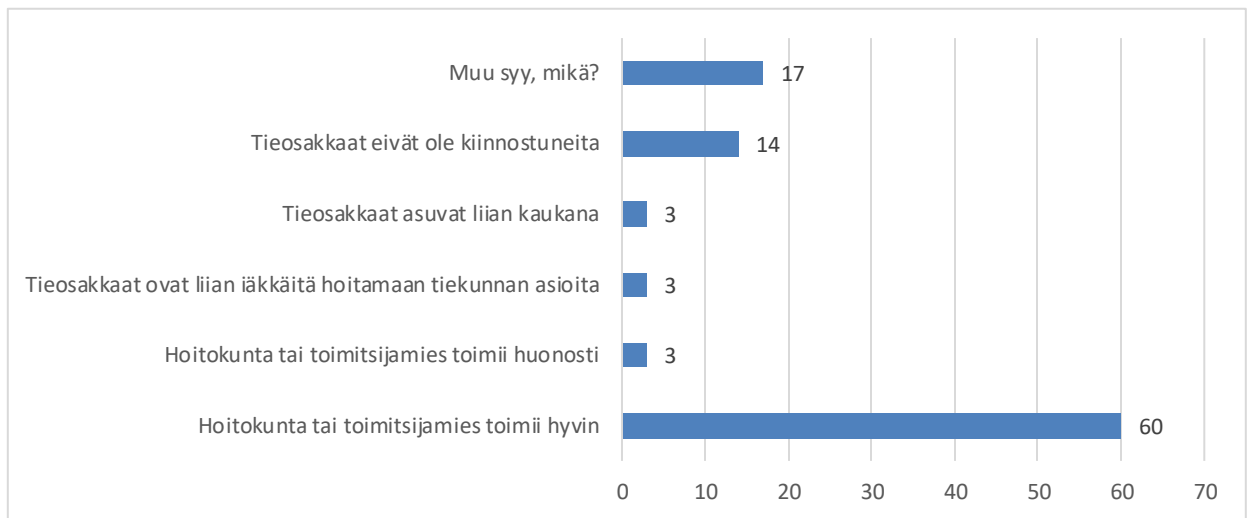

Kysyttäessä perusteluja edelliseen valmiita vaihtoehtoja olivat: hoitokunta tai toimitsijamies toimii hyvin, hoitokunta tai toimitsijamies toimii huonosti, osakkaat ovat liian iäkkäitä

hoitamaan tiekunnan asioita, tieosakkaat asuvat liian kaukana, tieosakkaat eivät ole kiinnostuneita tai muu syy, johon oli mahdollista vastata vapaan sanan kenttään.

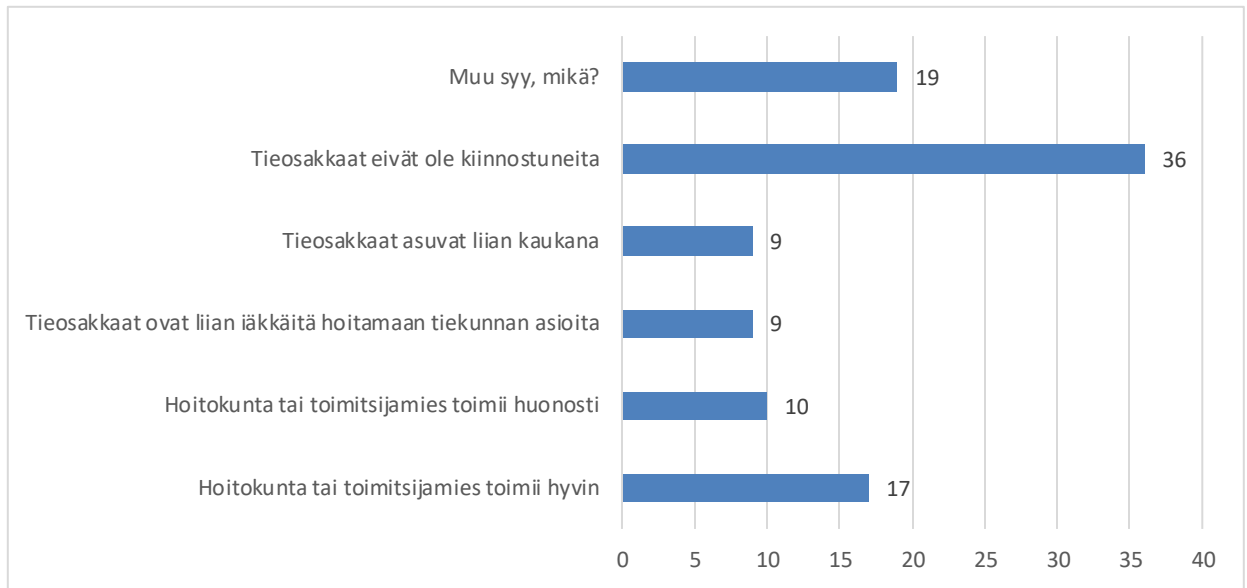
Kaikista vastaajista 60 prosenttia vastasi hoitokunnan tai toimitsijamiehen toimivan hyvin. Taulukossa 12 esitetään kaikkien vastaajien vastaukset.

Taulukko 12. Perustelut kysymykseen haluaisitko, että tiekuntanne asioita hoitaisi ammattimainen tieisännöitsijä

Kun tarkastellaan perusteluita kyllä, haluaisin, että tiekunnan asioita hoitaisi ammattimainen tieisännöitsijä vastanneiden osalta, on heistä 36 prosenttia valinnut perusteluksi vaihtoehdon, etteivät tieosakkaat ole kiinnostuneita (taulukko 13). 17 prosenttia kertoi, että hoitokunta tai toimitsijamies toimii hyvin. 10 prosenttia vastasi hoitokunnan tai toimitsijamiehen toimivan huonosti. Iäkkäät tai liian kaukana asuvat tieosakkaat olivat molemmat perusteena 9 prosentin osuudella.

Taulukko 13. Kyllä, haluaisin käyttää tieisännöitsijää, vastanneiden perustelut.

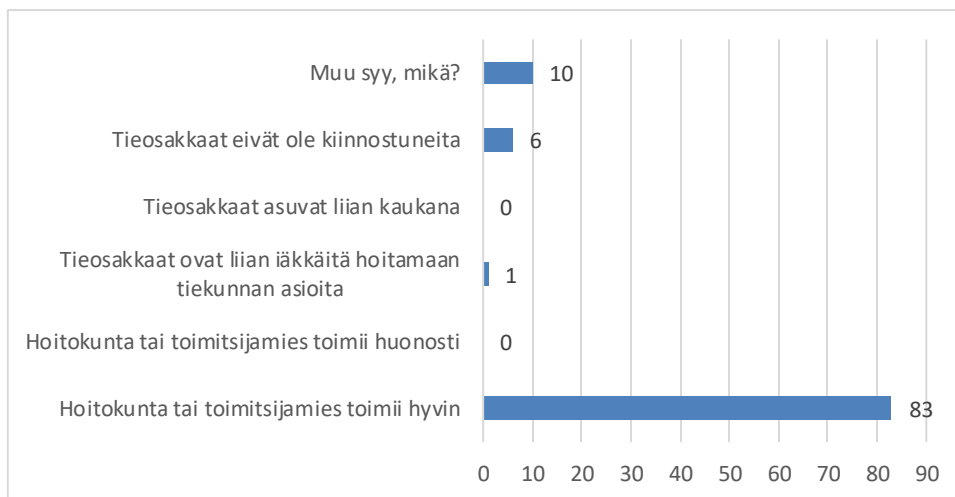
Muu syy, mikä -kenttään kyllä, haluaisin että tiekuntamme asioita hoitaisi ammattimainen tieisännöitsijä vastanneiden vastaukset olivat seuraavanlaisia vapaan sanan kentässä:

- Ammattitaito
- Asiat hoituu lainsäädännön mukaan
- Taloudellinen
- Kaikki yllä olevat
- Tienpidon työkuorma jakaantuu epätasapuolisesti. 1–2 henkilöä hoitaa valtaosan ja muut 15 eivät juuri osallistu kuin purnaamalla
- Tieisännöinnissä ei ole kilpailua. Nykyinen tieisännöitsijä ei ole ammattitaitoinen
- Tienpito on syytä olla ammattimaista
- Tieisännöitsijän hoitamat tiet ovat paremmassa kunnossa. Kustannukset ovat toki korkeammat, mutta mielelläni hieman maksan siitä, ettei tie ole monttuja täynnä
- Tiekunnan asioita hoitaa sekä toimitsijamies että tieisännöitsijä
- Ammatilainen on ammatilainen
- Isännöitsijä jo käytössä
- Olen valmis maksamaan ammatilaiselle siitä, että tie pysyy jatkossakin erinomaisessa kunnossa. Tällöin ei olla riippuvaisia yksittäisten osakkaiden aktiivisuudesta
- Tieisännöitsijä hoitaa työn ammattitaitoisesti

- Osakkaat uskovat vierasta tieisäntää paremmin kuin tuttuja.
- Eräs tiehoitokunnan jäsen on tieisännöitsijä.
- Paljon osakkaita, pienet tiekunnat edullisempi puheenjohtaja ja hoitokunta.

Ei, en haluaisi, että tiekuntamme asioita hoitaisi tieisännöitsijä vastanneiden perusteluista 83 prosenttia vastasi hoitokunnan tai toimitsijamiehen toimivan hyvin. 6 prosenttia vastasi, etteivät tieosakkaat ole kiinnostuneita.

Taulukko 14. Ei, en haluaisi, että tiekuntamme asioita hoitaisi tieisännöitsijä, vastanneiden perustelut.

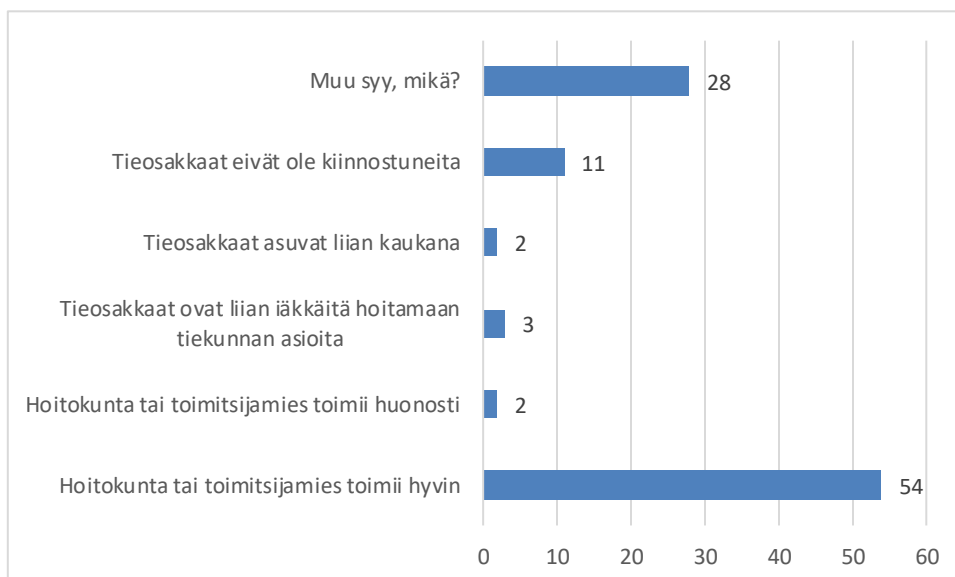
Ei, en haluaisi, että tiekuntamme asioita hoitaisi tieisännöitsijä vastanneiden vapaa sana -kenttä tuotti seuraavia vastauksia:

- Aivan liian kallis. Yksi tiekunta, jossa olen, sai tarjouksen tieisännöitsijältä. Hinta olisi ollut koko tiekunnan vuosibudjetti. Siihen hintaan tiekunta olisi saanut vain hallintotyöt, tiekunta itse olisi saanut itse hoitaa tiensä ja ottaa vielä vastuuvakuutuksen, jota tieisännät vaativat. Eli huuhaata koko systeemi! Tämä tieisäntä alkoi vielä ”käräjöimään” minua vastaan yhden tiekunnan jäsenen kanssa kumman tielautakunnassa, kun ei saanut tiekunnasta diiliä!
- Hinnan nousu, oletettavasti
- Pieni yhteisö, edullinen käyttäjille
- Meillä ei ole tiekuntaa. Tien varrella on kahden suvun kesämökit ja metsät ja olemme puheväleissä keskenämme, joten pystymme hoitamaan asiat epävirallisesti

- Vain 5 osakasta, tulee liian kalliiksi
- Ei tarvita, kun toimii muutenkin
- Siitä tulisi turhia kustannuksia
- Tieisännöintipalvelu maksaa
- 5–6 metsänomistajaa on yhteisvastuullisesti hoitaneet tien
- Osakkaat hoitavat asiat halvemmalla
- Mökkitie, en tiedä mitä tieisännöitsijä tekisi, nyt itse tilannut hoidon ja auraukset
- Kallis
- Ei tiekuntaa
- Tien osakas hoitaa halvemmalla kuin isännöitsijä
- Olen toimitsijamies Tieisännöitsijä kallis
- Omistan tieni yksin
- Kallis hinta
- Tiekuunnan muiden osakkaiden osuus menoista alle 20 %

Vastaajien, jotka eivät osanneet ottaa kantaa kysymykseen, haluaisivatko he, että tiekuunnan asioita hoitaisi ammattimainen tieisännöitsijä, yleisin perustelu oli 54 prosentin osuudella, että hoitokunta tai toimitsijamies toimii hyvin.

Taulukko 15. En osaa sanoa, haluaisinko ammattimaisen tieisännöitsijän hoitavan tiekuuntamme asioita, perusteluiden jakautuminen.

Vapaan sanan kenttä niiltä vastaajilta, jotka vastasivat en osaa sanoa haluaisinko ammattimaisen tieisännöitsijän hoitavan tiekuntamme asioita, oli seuraava:

- Ei kokemusta tieisännöinnistä ja sen eduista/haitoista vs. hoitokunnasta, onko eroja. Isännöitsijä voi olla ammattimaisempi ja kokonaisuutta (muut tiekunnat) huomioiva (mikä olisi hyvä asia)
- Riippuu järjestelyn kustannuksista
- Paikallisuus nykyisin valtti, jos lähellä olisi tieisännöitsijä, asiaa voisi harkita
- En tunne asiaa lainkaan
- Riippuu yksityistiestä, osassa teistä hommat toimivat, osassa ei. Osassa teitä tarvitsisi, osassa toimitsijamies toimii hyvin
- Mikä on tieisännöitsijä?
- Uusi asia, siksi mielenkiintoinen
- Usein kirjanpito ja tiedotuskyvyt eivät ole samassa henkilössä kuin tiekoneiden käyttöosaaminen
- Vähän tien käyttöä
- Ei ole tarvetta
- Eniten varmaan vaikuttaa tiekunnan päätökseen, mitä tieisännöinti maksaisi ja onko isännöitsijä riittävän läheltä, että tuntisi paikalliset olosuhteet
- Kustannus hyötyä kohden?
- Jos ei tiedä niin ei voi vastata
- Ei ole varsinaista tiekuntaa. Tie kulkee kahden tilan alueella, mutta sitä ei juuri hoideta
- En osaa sanoa
- Ei ole tietoa isännöinnistä mitä käytännössä tarkoittaa
- Osaamattomuus ja riitaisuus sotkee hyvin onnistunutta hoitotyötä
- Nyt toimitsijamies hoitaa tien ja tie-emäntä talouden ja byrokratian
- En tiedä mitä tarkoitetaan tieisännöinnillä
- En osaa arvioida etuja

- Liikenne vähäistä, asiat ovat toimineet jotenkuten ilmankin. Osakkaat asuvat etäällä. Kunnostustoimet kertaluonteisesti ilman hoitokuntaa
- En osaa sanoa miten se vaikuttaisi
- Meillä on monenlaisia teitä, näillä kysymyksillä ei voi vastata niihin kaikkiin

6.2 Kyselyyn tullut muu palaute

Kyselyyn tuli sähköpostilla muutamia palautteita, jotka pääsääntöisesti koskivat vastaajien kokevan kyselyn kysymykset liian yksioikoisina. Neljässä palautteessa vastaaja kertoi, ettei halunnut vastata kysymyksiin, koska kyselyyn pystyi vastaamaan vain yleisesti tai yhtä tiekuntaa koskien. Vastaajien palautteen perusteella, he olisivat kokeneet tärkeäksi pystyä kyselyssä erittelemään kaikkien tiekuntien, joihin he kuuluivat, toiminnan yksityiskohtaisesti.

Palautteiden joukossa oli myös muutamia hyvinkin tarkkoja ja yksityiskohtaisia selontekoja infratoimijoista, joiden toimintaan tieosakas oli pettynyt tai kokenut tulleensa kohdelluksi epäoikeuden mukaisesti.

Kyselyn palautteissa oli myös positiivista palautetta liittyen aiheen tärkeyteen ja esilletuontiin. Näissä palautteissa korostui vastaajan kokevan yksityisteiden kunnon ja tienpidon merkityksen erityisen tärkeänä asiana.

7 Pohdinta

Kyselyn kaikista vastaajista 85 prosenttia ilmoitti olevansa maa- ja metsätalouden harjoittajia. Tämä oli odotettavaa, koska vastaajat poimittiin Metsänhoitoyhdistys Päijät-Häme ry:n asiakasrekisteristä. Olisivatko saadut tulokset muuttuneet, mikäli vastaajat olisi poimittu eri lähteestä? Jos vastaajat olisivat olleet pääsääntöisesti esimerkiksi vapaa-ajan asukkaita tai metsän virkistyskäytön takia tienkäyttäjiä, vastaukset todennäköisesti olisivat olleet erilaisia. Toisaalta maa- ja metsätalouden harjoittajat ovat todennäköisintä asiakaskuntaa metsänhoitoyhdistykselle.

Maa- ja metsätalouden harjoittajat ovat myös suurin ryhmä yksityisteiden käyttäjinä ja tiekuntien osakkaina. Vastauksissa on yllättävää, että 91 prosenttia heistä arvioi tien kunnon

olevan omaa käyttötarkoitusta ajatellen kiitettävä tai hyvä. Väyläviraston julkaisuista kuitenkin on luettavissa korjausvelan lisääntyminen ja esimerkiksi puutavaran kaukokuljetuksen parissa työskenteleviltä teiden kunnosta saa erilaisen arvion. Kaikista vastaajista tien kunnan arvio omaa käyttöä ajatellen hyväksi tai kiitettäväksi 77 prosenttia vastaajista.

Maa- ja metsätaloudessa, varsinkin mikäli kyseessä on pääelinkeino, kustannukset ja niiden muodostuminen, on keskeinen asia. Voidaan siksi ajatella kustannusten myös vaikuttavan mielikuvaan tien kunnosta tai sen soveltuvuudesta omaan käyttötarpeeseen. Mikäli tien kunnan parantaminen koetaan kalliiksi, ajatellaan todennäköisesti tien olevan riittävä jatkossakin, on siitä ennenkin kuljettu. Investointi tiepohjaan kuitenkin palvelisi puun myyntiä ja metsänhoitotöitä tulevaisuudessa.

Tieisännöintipalvelun markkinointia ajatellen se, että valtaosa vastaajista kokee tien kunnan hyvänä tai kiitettävänä, voi olla haaste. Palvelua saattaa olla hankala markkinoida tien kunnan parantumisen kautta tai näkökulmasta. Kyselyn vastausten perusteella myöskään tienpidon kulut, tiemaksut, eivät saisi nousta nykyisestä tasosta. Palvelun markkinointiin hyvä näkökulma saattaisi tästä syystä olla kustannukset sekä niiden hallinta, mutta onko palvelua mahdollista tuottaa osakkaiden nykyisiä kuluja pienemmällä summalla. Tähän opinnäytetyöhön haastatellut, tieisännöintipalvelua tuottavien toimijoiden mukaan palvelun tuottaminen kannattavasti on vaikeaa. Mikäli asiakkaisiksi saadaan riittävä määrä tiekuntia samalta alueelta, voisi tehokkaalla työnhallinnalla ja logistiikalla kulujen karsiminen olla mahdollista. Mutta kuinka nopeasti asiakashankinta onnistuu? Palvelu voi tuottaa huonoa tulosta aloituksen jälkeen mahdollisesti pitkään.

Vastausten perusteella tiekunnat olivat toimivia peräti 79 prosentissa kaikista vastauksista. Tulosta voi pitää yllättävänä, koska yleisesti tiekunnat mielletään riitaisina sekä osakkaiden välit monesti tulehtuneina. Tässä tutkimuksesta ei kuitenkaan käy ilmi se, mikä on vastaajien mielestä toimivaa. Voidaan miettiä, onko riitaisuus vastaajista normaalia ja tiekunta mielletään riitaisuudesta huolimatta hyvin toimivaksi. Vai tarkoittaako hyvä toimivuus tiemaksujen maksamista ajallaan? Tiekokouksen järjestäminen vuosittain näyttäisi olevan tiekunnan hyvän toimivuuden taustalla kyselyyn annettujen vastauksien perusteella.

Tieisännöinti käsitteenä ja näin siis tieisännöitsijän tehtävät vaikuttavat tämän kyselyn vastaajille olevan tuttuja. Toisaalta 58 prosenttia ei tiedä onko heidän alueellaan toimivia tieisännöitsijöitä. Voisi ajatella, että paikallinen tehokas markkinointi on välttämätöntä uudelle palveluntarjoajalle. Ilmeisesti nykyiset toimijat eivät ole laajasti tunnettuja.

Kysymykseen, onko palvelulle tarvetta, vaikuttaa palveluun suhtautuminen olevan kohtuullisen positiivista. Mutta kun tarpeeseen yhdistyy kulu, muuttuu suhtautuminen melko negatiiviseksi. Tarjotun palvelun hinta on siis tässä varmasti merkittävässä asemassa ja hinnoittelun tulisi olla kyselyn perusteella mahdollisimman hyvin ennustettavissa sekä läpinäkyvää.

Siihen tarvitsevatko tiekunnat hallinto- vai kokonaispalvelua, suora kysymys tuotti palvelun tarpeeseen ylipäättään positiivisesti vastanneissa tasaisen jakauman. Puolet kannatti hallintopalvelua ja puolet kokonaispalvelua. Kokonaisuutta tarkastellessa jää vastauksista vaikutelma, että hinta on keskeinen tekijä palvelukokonaisuudessaakin. Palvelun tulisi olla nykyistä ammattimaisempaa ja edullisempaa, palvelun laajuus ei vaikuta olevan asian pääkohta.

7.1 Jatkossa selvitettävää

Koska tässä tutkimuksessa ei selvitetty tieosakkaiden nykyisten tiemaksujen tasoa, voisi näiden maksujen suuruuden selvittäminen tuoda lisää näkemystä palvelun hinnoittelemisesta kannattavasti.

Myös metsänhoitoyhdistyksen resurssit vaativat lisää selvitystä - onko nykyisessä henkilökunnassa osaamista palvelun tuottamiseksi ja riittävästi toimihenkilöitä. Jos palvelua tuotetaan koko Päijät-Hämeen alueella, saattaa työn määrä muodostua tuntimääräisesti suureksi jo pelkästään työn osittain epämääräisten työaikojen vuoksi. Tällä hetkellä varsinaista infrarakentamisen ja tienpidon osaamista on vain yhdellä toimihenkilöllä.

Hallintopalvelujen tuottaminen lisää myös tuntuvasti kirjanpidon tehtäviä sekä muita toimistotehtäviä. Näiden vaatima ajankäyttö tulisi kartoittaa tarkemmin ja miettiä tarvitaanko näihin toimistotöihin niihin erikoistunut henkilö. Metsänhoitoyhdistyksellä ei

myöskään ole valmiiksi omaa konekantaa tai henkilöstöä tienpidon tehtäviin, mikäli palvelua halutaan tarjota tiekunnille kokonaispalveluna. Selvitettävä on myös, tuotetaanko palvelu alihankintana vai onko oma konekanta haluttu vaihtoehto. Molemmissa tapauksissa kustannusrakenne on syytä selvittää.

Tätä kirjoitettaessa metsänhoitoyhdistyksen käytössä olevat ohjelmistot eivät myöskään sellaisenaan sovellu tienpidon käyttöön. Vuonna 2022 käyttöön on tulossa uusi järjestelmä, on selvitettävä, onko siihen saatavilla laajennus tiehankkeille ja tieisännöinnin tarpeisiin. Ohjelmiston kustannukset saattavat olla suuret, joten tämä on syytä myös huomioida.

7.2 Oma työskentely

Aiheesta tieisännöinti on vähän kirjallisuutta tai muuta aiempaa materiaalia, jota voisi pitää opinnäytetyötä ajatellen luotettavana. Työtä aloittaessa aiheesta oli haastavaa löytää tietoperustaa riittävästi. Lisäksi alussa oli tavoitteena tuottaa tietoa myös tieisännöintipalvelujen tuottamisen kustannusrakenteesta, joten opinnäytetyön alussa huomio kiinnittyi varsinaisen tieisännöinnin lisäksi myös tienpidon kuluihin. Nopeasti aloituksen jälkeen kuitenkin kävi selväksi, että ajateltu kokonaisuus kustannuslaskelmineen on liian suuri toteutettavaksi yhdessä opinnäytetyössä. Työn toteuttamisessa tekijän kokemattomuus vastaavan tutkimuksen tekemisestä myös osaltaan vaikutti alun liian suuren kokonaisuuden sisällyttämiseen opinnäytetyöhön.

Tutkimuksen kysymyksiä hiottiin useita kuukausia ja lopulliset kysymykset muokkaantuivat vasta kyselyn toteuttamisen alla. Kysymykset onnistuivat pääosin hyvin ja näin antoivat hyvää tietoa tieisännöinnistä käsitteenä. Silti vastaus siihen, tarvitaanko hallinto- vai kokonaispalvelua, jää kuitenkin osin tulkinnan varaiseksi. Tätä olisi ollut syytä kysyä useammassa kysymyksessä.

Kysymyksiä työstäessä tarkoitus oli myös hioa kysymykset mahdollisimman yksinkertaisiksi. Nyt pieni osa vastaajista koki kysymykset jopa liian yksinkertaisiksi. Kyselyn saatteessa olisi mahdollisesti ollut syytä paremmin tähdentää kyselyn tarkoituksen olevan vastausten kerääminen tieisännöinnistä yleisellä tasolla. Nyt tämä pieni osa vastaajista koki vastaamisen vaikeaksi tai mahdottomaksi, koska he kuuluvat moneen erilaiseen tiekuntaan eikä

vastauksia ollut mahdollista antaa tai eritellä tiekunta kohtaisesti. Tästäkin huolimatta kyselyyn saatiin vastauksia odotettua enemmän.

Lähteet

ELY-keskus. (n.d.). *Yksityistien parantamisen avustaminen*. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. <https://www.ely-keskus.fi/yksityisteiden-parantamisen-avustaminen>

ELY-keskus. (n.d.). *Liikenne*. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. <https://www.ely-keskus.fi/kunnossapito2>

Hämäläinen, E. (2019). *Yksityisteiden hallinto. Tie kunta ja tieosakas 2019*. Suomen Tieyhdistys.

Luonnonvarakeskus. (2020). *Ruoka- ja luonnonvaratilastojen e-vuosikirja 2020*. [Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 106/2020] https://stat.luke.fi/sites/default/files/luke-luobio_106_2020_0.pdf

Metsäkeskus. (25.2.2021). *Tuki metsäteihin*. <https://www.metsakeskus.fi/fi/palvelut/tuki-metsateihin>

Metsäteollisuus ry. (n.d.). *Tilastot*. <https://www.metsateollisuus.fi/tilastot>

Mäntynen, J., Rantala, J., Huhta, R. & Metsäpuro, P. (2019). *Yksityistieverkon merkitys yhteiskunnalle*. WSP Finland.

Rahja, J. (2018) Uusi laki yksityisteille. *Tie&Liikenne*, 34–35.

Strandström, M. (2019). *Tuloskalvosarja*. Metsäteho. https://metsateho.fi/wp-content/uploads/Tuloskalvosarja_2019_17a_Puunkorjuu_ja_kaukokuljetus_vuonna_2018.pdf

Suomen Tieyhdistys. (11.3.2019). *Ajankohtaista*. <https://www.tieyhdistys.fi/uutiset/jarjestot-ovat-huolissaan-yksityisteista-yksityistiet-ovat-yhteinen-asia/>

Tilastokeskus. (3.11.2020). *Tilastot*. [Energian, sähkön ja lämmön tuotanto 2019.]
https://www.stat.fi/til/salatu/2019/salatu_2019_2020-11-03_kuv_001_fi.html

Leskinen, T. (29.3.2021). *Asiantuntija-artikkelit ja ajankohtaisblogit*. Tilastokeskus.
<https://www.tilastokeskus.fi/tietotrendit/artikkelit/2021/etaty-yleistyi-eniten-aloilla-ja-alueilla-joilla-sita-ennen-tehtiin-vahiten/>

Valio. (2020). *Yritysraportit ja julkaisut*. <https://www.valio.fi/vastuullisuus/raportit/>

Valtionneuvosto. (n.d). *Marinin hallitus*. Hallitusohjelma. <https://valtioneuvosto.fi/marinin-hallitus/hallitusohjelma/hiilineutraali-ja-luonnon-monimuotoisuuden-turvaava-suomi>

Väylävirasto. (n.d.). *Tieverkko*. <https://vayla.fi/vaylista/tieverkko>

Yksityistielaki 560/2018. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180560>

LVM. (2021). *Valtakunnallisen liikennejärjestelmän vaikutusten arviointi*. Liikenne- ja viestintäministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-243-607-8>

Liite 1: Kyselytutkimuksen kysymykset**Tieisännöinti**

1. Oletko järjestäytyneen tiekunnan osakas?

- Kyllä
- En
- En osaa sanoa

2. Tiekunnan sijainti kunta?

3. Oletko tienkäyttäjänä

- Maa- ja metsätalouden harjoittaja
- Vakituinen asukas
- Vapaa-ajan asukas
- Muu

4. Kuinka tiekunnan hallinto on järjestetty?

- Hoitokunta
- Toimitsijamies
- Tieisännöitsijä
- En osaa sanoa

5. Toimiiko tien nykyinen hallinto mielestäsi hyvin?

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

6. Maksetaanko tiekunnan asioita hoitaville henkilöille palkkioita?

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

7. Kuinka usein tiekokous pidetään?

- Vuosittain
- Vähintään 4 vuoden välein
- Harvemmin
- Ei koskaan
- En osaa sanoa

8. Osallistutko tiekunnan kokoukseen

- Säännöllisesti
- Joskus
- En koskaan

9. Vastaako nykyinen tienpidon taso siitä aiheutuvia kustannuksia?

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

10. Onko tien kunto omaa käyttötarkoitustasi ajatellen

- Kiitettävä
- Hyvä
- Tyydyttävä
- Välttävä
- Huono

11. Tiedätkö mitä tieisännöitsijällä tarkoitetaan?

- Kyllä
- En, tarvitsen lisää tietoa

12. Onko tiekuntanne sijainti kunnan alueella toimivia tieisännöitsijöitä?

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

13. Haluaisitteko että tiekuntanne asioita hoitaisi ammattimainen tieisännöitsijä?

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

14. Perustele valintasi edelliseen kysymykseen

- Hoitokunta tai toimitsijamies toimii hyvin
- Hoitokunta tai toimitsijamies toimii huonosti
- Tieosakkaat ovat liian iäkkäitä hoitamaan tiekunnan asioita
- Tieosakkaat asuvat liian kaukana
- Tieosakkaat eivät ole kiinnostuneita
- Muu syy, mikä?

15. Olisitko valmis maksamaan tienpidosta ja tiekunnan hallinnosta ammattimaisesti hoidettuna nykyistä suurempia tiemaksuja?

- Kyllä
- En
- En osaa sanoa

16. Olisitko valmis maksamaan tieisännöitsijän työstä

- Kiinteän hinnan mukaan (esimerkiksi euroa/per kokous)
- Käytetyn ajan mukaan
- En ole valmis maksamaan palvelusta lainkaan

17. Tarvitseeko tiekuntanne tieisännöinti palvelua

- Vain hallintopalveluja (kokoukset, kirjanpito ja muut asiakirjatyöt sekä edustaminen)
- Kokonaispalveluna (tieisännöitsijä vastaisi myös kaikesta tienpitoon liittyvästä urakoinnista avaimet käteen- periaatteella)
- Emme tarvitse palvelua lainkaan
- En osaa sanoa